

Aan de slag met *Metropole op School*

Met de leerlijn *Metropole op School* krijgt muziek-educatie vanuit het Metropole Orkest een plaats in het primair onderwijs. In de leerlijn en het onderwijskundig concept leest u meer over de achtergronden van het lesmateriaal en de didactische inzichten die eraan ten grondslag lagen. Ook vindt u een schematische weergave van de leerlijn. In dit document gaat het specifiek over het lesmateriaal van groep 7/8.

1. Metropole Orkest

Het Metropole Orkest ziet 'mensen raken' als de essentie van muziek. Door deze missie staat het orkest dicht bij de mensen, is het orkest experimenteel en heeft het een voortrekkersrol in de muziekwereld. Het Metropole Orkest biedt diverse artiesten een podium en geeft vaak spectaculaire shows. Het orkest is het grootste professionele pop- en jazzorkest ter wereld, maar functioneert ook als bruggenbouwer richting de klassieke muziek. De muziekgenres die het Metropole Orkest uitvoert, zijn erg breed: de muzikanten spelen zowel hedendaagse als klassieke muziek en de genres variëren van wereldmuziek tot musical en van pop tot cabaret.

1.1 Geschiedenis

Het Metropole Orkest werd in 1945 opgericht als ensemble dat het volk vertier en hoop moest bieden. Vooraanstaande muzikanten uit heel Europa traden toe tot het ensemble, dat al snel uitgroeide tot een orkest. Tegenwoordig zijn er meer dan zestig mensen werkzaam bij het orkest.

Sinds 2012 is het Metropole Orkest zelfstandig. Voorheen werd het orkest gefinancierd uit het omroepbudget; tegenwoordig genereert het orkest voor een groot deel eigen inkomsten, door bijvoorbeeld samenwerkingen aan te gaan met muziekfestivals en -evenementen als North Sea Jazz en de 3FM Awards. Ook toont het Metropole Orkest zich ondernemend door eigen tickets te verkopen, aanstormende talenten te helpen bij hun ontwikkeling en educatieprogramma's te ontwikkelen. De leerlijn *Metropole op School* is daar een voorbeeld van.

1.2 Missie

Het Metropole Orkest werkt actief aan het realiseren van zijn missie. Doelstellingen, activiteiten en budgetten zijn zodanig ingericht en gefocust dat de missie zo optimaal mogelijk wordt waargemaakt. De missie geeft daarom richting aan het beleid, de uitvoering en de investeringen. In de verwoording van de missie van het Metropole Orkest wordt de bestaansreden van het orkest als volgt omschreven:

- 'The worlds' leading pop and jazz orchestra': het Metropole Orkest wordt gezien als een van de beste jazz- en poporkesten ter wereld. De muziek van het Metropole Orkest raakt, ontroert, inspireert en verbindt mensen.
- Er is geen cultuurinstelling die meer Nederlanders bereikt. Als ambassadeur van Nederland heeft het

orkest in het buitenland veel aanzien.

- Als top van de piramide stimuleert het orkest actief educatie en het amateurveld en inspireert het nieuwe generaties musici in de lichte muziek.
- Het Metropole Orkest vernieuwt de lichte muziek en houdt haar rijke erfgoed levend.

Het Metropole Orkest wil deze missie uitdragen door sociaal-maatschappelijk actief te zijn en het muziekonderwijs terug te brengen in het primair en voortgezet onderwijs in Nederland. De muziekgenres die het orkest speelt zijn daar uitermate geschikt voor. Op deze manier maken leerlingen kennis met de werking van muziek, raken zij geïnspireerd door de lichte muziek van het orkest en wordt het rijke erfgoed levend gehouden (Metropole Orkest, z.d.).

1.3 Doelen

Het Metropole Orkest streeft ernaar om kinderen en jongeren te inspireren en te raken door gebruik te maken van toegankelijke opdrachten en authentiek klinkend materiaal. Het ontwikkelen van een leerlijn voor het primair en voortgezet onderwijs zorgt ervoor dat dat doel bereikt wordt en verstevigt de maatschappelijke positie en het ondernemerschap van het orkest.

Het Metropole Orkest wordt in de internationale muziekwereld hoog gewaardeerd. Het orkest krijgt daarom veel belangstelling in toegankelijke settings, zoals op popfestivals. Daarnaast coacht het jonge talenten. Met behulp van een leerlijn die gebruikt kan worden in het primair en voortgezet onderwijs zorgt het orkest ervoor dat de lichte muziek van het orkest voor een breed publiek beschikbaar gemaakt wordt. Door de lesboekjes mee te geven aan de leerlingen, komen ouders ook in contact met het muziekonderwijs van het Metropole Orkest.

1.4 Educatief model

Wat wil het Metropole Orkest met het educatieve programma bewerkstelligen en hoe? Bij het ontwikkelen van de lessenserie is uitgegaan van een aantal didactische principes:

- Authentiek klinkend materiaal nodigt uit om verder onderzocht te worden.
- Muziek klinkt en kan vastgelegd worden: muziek kunnen vastleggen en vastgelegde muziek kunnen lezen is geen voorwaarde voor muziekonderwijs.
- De nieuwsgierigheid die muziek teweegbrengt, zorgt voor intrinsieke motivatie.
- Muziek maak je samen met anderen (samenwerkend leren).
- Uitdagende muzikale opdrachten sluiten aan bij de exploratiewens van kinderen.
- De docent is niet leidend in het lesmateriaal en heeft dus geen specifieke voorkennis nodig; de leerkracht volgt en stuurt het leerproces van de leerlingen.
- Gedifferentieerd leren sluit aan bij niveauverschillen, verschillen in voorkennis en diverse leerstijlen.

De missie van het Metropole Orkest en van de lessen-

serie is gericht op ontdekken, raken en samenbrengen. Geprikkeld worden is daarbij belangrijk, maar ook samenwerken en ondervinden door middel van ervaringsgericht leren. Leerlingen die een auditieve, geordende of abstracte, theoretische of praktische leerstijl hebben, kunnen hun talenten kwijt in de diverse opdrachten (Kaldeway, 2007).

2. Project basisscholen Metropole

Het Metropole Orkest probeert zich op meerdere manieren aan jongeren te binden, bijvoorbeeld door op te treden op bekende podia als de Melkweg en Paradiso, maar ook door acties op sociale media te organiseren. Metropole op School is een voorbeeld van de manier waarop het Metropole Orkest aansluiting probeert te vinden bij jonge mensen. Het lesmateriaal dat aan het primair onderwijs aangeboden wordt, is het begin van een doorlopende leerlijn voor het primair en het voortgezet onderwijs.

Metropole op School bestaat voor groep 7/8 uit zes werkboekjes van twaalf pagina's, een digitaal platform en docentenmateriaal. In de boekjes wordt expliciet aangesloten bij dat wat de leerlingen al weten. Die kennis wordt vergroot door een persoonlijk boekje met doordachte en daarbij aansluitende opdrachten aan te bieden, waardoor er gewerkt wordt in de zone van naaste ontwikkeling (SLO, z.d.). Ervaren staat daarbij centraal. Die ervaringen worden door een evaluatie, samenvatting of presentatie afgerond. De doelgroep van het lesmateriaal is groter dan die van een concert van het Metropole Orkest: leerlingen krijgen kennis en ervaringen mee over muziek, maar ook hun ouders kunnen de boekjes na afloop inzien en worden soms zelfs bij de opdrachten betrokken.

2.1 Context van de lessenserie

In 2015 bestaat het Metropole Orkest 70 jaar en is het 100 jaar geleden dat oprichter van het orkest en eerste dirigent en Dolf van der Linden werd geboren. Een uitgelezen moment voor het orkest om een breed publiek te laten genieten van de lichte genres die er gespeeld worden.

Hiermee speelt het Metropole Orkest in op de behoefte aan muzikeducatie vanuit het onderwijs en de overheid. Uit onderzoek blijkt dat directies en leerkrachten vierkant achter de stelling staan dat onderwijs meer is dan alleen taal en rekenen (Van Schilt-Mol, e.a., 2012). Niet alle kinderen kunnen muzikles volgen, omdat die vaak behoorlijk duur zijn (Fluxus, z.d.). Minister Bussemaker stelde in de Cultuurnota 2017 – 2020 vast dat muzikonderwijs gefaciliteerd en getoetst moet worden en dat er een inspanningsverplichting op het gebied van cultuureducatie gesteld moet worden (naast sport en techniek).

Op verzoek van de minister is Kunstzinnige oriëntatie door Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) als een van de zeven leergebieden uit het primair onderwijs beschreven in een doorlopende leerlijn. Naast deze positieve ontwikkelingen is er tegelijkertijd ook sprake van bezuinigingen in de culturele sector, waardoor de culturele ontwikkelkansen voor kinderen afnemen, zeker regionaal. Met een landelijk lesprogramma kan

muzikeducatie (weer) beschikbaar worden voor een grote groep kinderen (Handreiking muzikonderwijs 2020, 2014).

Het gevolg van deze ontwikkelingen is dat er veel aanbod is op het gebied van muzikonderwijs. Daarbij wordt er vooral teruggegrepen op het traditionele muzikonderwijs: uitleggen wat een instrument is en van daaruit verder werken. Er is daarbij een verschuiving te zien van frontaal/klassikaal onderwijs – waarbij de docent voorin de klas staat en alle leerlingen tegelijkertijd kennis laat nemen van theorie of een opdracht laat maken – naar ervaringsgericht onderwijs. Bij het eigentijdse ervaringsgerichte onderwijs waarop *Metropole op School* gestoeld is, staat initiatief, milieuverrijking en de dialoog centraal. Dat betekent dat leerlingen zelf het initiatief nemen om de wereld om zich heen te verkennen binnen een rijke en goed georganiseerde omgeving, waarin de leerkracht hen helpt hun ervaringen te plaatsen. Het accent ligt daarbij op het proces, niet op het uiteindelijke product, hoewel het belang van beoordeling en toetsing niet vergeten wordt (Green, 2005).

Metropole op School staat daarmee voor eigentijds muzikonderwijs waarbij de ervaring centraal staat en het uitgangspunt authentiek klinkend materiaal is, dat echt gespeeld is door het orkest. Dat materiaal, in de vorm van lichte muziek, vergroot de transfer van het lesmateriaal naar de leefwereld van kinderen: er wordt geleerd met behulp van maatschappelijk betekenisvolle inhoud en daarmee de relevantie van het leren buiten de school duidelijk wordt gemaakt (Haanstra, 2011). Dat heeft een aantal positieve gevolgen:

- Leerlingen leggen een inhoudelijke verbinding met de muzikwereld en de uitvoerende muzikanten waardoor hun motivatie hoger is.
- Door school, thuis en de maatschappij met elkaar te verbinden, passen leerlingen productieve en kunstbeschouwelijke kennis ook buiten de school toe.
- Opdrachten zijn toegankelijk doordat ze verwijzen naar het informele genre popmuziek, dat anders dan klassieke muziek minder aan conventies gebonden is. Een directe en authentieke gevoelsuiting staat in de muziek centraal (Green, 2005).

Het leerproces dat zo ontstaat, kenmerkt zich door de integratie van luisteren, optreden, improviseren en componeren, met de nadruk op productie en creativiteit. In het formelere domein zijn deze vaardigheden juist gescheiden en ligt de nadruk op reproductie (Green, 2005). Dat is bij *Metropole op School* nadrukkelijk niet het geval.

In juni 2014 publiceerde SLO een leerplankader kunstzinnige oriëntatie, waar de kerndoelen in dit domein in uitgewerkt zijn en waarbij ook is gespecificeerd hoe de domeinen zich verhouden tot andere leergebieden in het primair onderwijs. Met deze handvatten wil SLO de samenwerking tussen scholen en culturele aanbieders, zoals het Metropole Orkest, stimuleren. Meer over de manier waarop deze kerndoelen verwerkt zijn in *Metropole op School* vindt u in hoofdstuk 4, 'Leerlijn'.

2.2 Doelen en resultaten

De leerdoelen in de boekjes en de competenties op de domeinen oriënteren, onderzoeken, uitvoeren, reflecteren en evalueren leiden naar het streefniveau aan

het einde van de basisschool. Dat biedt een goede basis voor het voortzetten van de leerlijn Metropole op School in het voortgezet onderwijs. Daarvoor heeft SLO een aantal streefniveaus gesteld (SLO, z.d.).

Oriënteren	Onderzoeken	Uitvoeren	Reflecteren en evalueren
De leerling kan betekenis geven aan (live) muziek uit verschillende tijden, stijlen en culturen, kan kennis nemen van betekenissen die anderen daar aan geven (waaronder de componist of de uitvoerder) en kan deze aan die van hemzelf spiegelen.	De leerling kan gericht luisteren naar muziek uit verschillende tijden, stijlen en culturen, en kan daarin de klank-, vorm- en betekenisaspecten herkennen en benoemen.	De leerling kan (zelfstandig, zuiver, helder gearticuleerd en met expressie) liederen en canons zingen, al dan niet met begeleiding.	De leerling kan overwogen keuzes maken voor zijn composities en die communiceren met anderen.
	De leerling kan klank-, vorm- en/of betekenisaspecten van muziek in zijn composities verwerken en daarbij de vormprincipes herhaling, contrast en variatie toepassen.	De leerling kan zelfstandig, ritmisch en in de maat, eenvoudig ritmische en melodische (begeleidings)patronen en spelstukken uitvoeren, zowel een- als meerstemmig, en kan daarbij reageren op lied(leidings)gebaren.	De leerling kan constructieve feedback geven.
	De leerling kan zijn muzikale ideeën vormgeven en uitvoeren met behulp van zijn stem, (school)instrumentarium, (muziek) technologie en beweging. De leerling kan zijn composities noteren en reproduceren met behulp van picturale en grafische notatievormen.	De leerling kan alleen en in groepsverband bestaande, eenvoudig grafisch en traditioneel genoteerde composities zowel auditief volgen als uitvoeren.	De leerling staat open voor feedback en kan die eventueel verwerken in het eigen werk (proces).
		De leerling kent de namen en speelwijzen van het (school) instrumentarium en die van het pop- en (westerse) klassieke instrumentarium.	De leerling heeft enige kennis van en inzicht in de betekenis die muziek heeft voor het dagelijks leven van mensen van vroeger en nu, zoals feesten, verdriet, massamedia en beïnvloeding van gedrag.
		De leerling kan (alleen en in groepsverband) een eigen idee of bestaande compositie uitvoeren en presenteren aan anderen en doet dat met overtuiging.	

Competenties boekje 1

- De leerling kan (binnen een inspirerende werkvorm) met aandacht luisteren naar muziek van buiten zijn belevingswereld.
- De leerling kan eenvoudige ritmische en melodische (begeleidings)patronen spelen binnen meerstemmigheid.
- De leerling kan zijn muzikale ideeën vormgeven en uitvoeren met behulp van de stem, (school)instrumentarium, (muziek)technologie en beweging.

Competenties boekje 2

- De leerling kan betekenis geven aan (live) muziek uit verschillende tijden, stijlen en culturen, kan kennis nemen van betekenissen die anderen daaraan geven (waaronder de componist of uitvoerder) en kan deze aan die van hemzelf spiegelen.
- De leerling kan (zelfstandig, zuiver, helder gearticu-

leerd en met expressie) liederen en canons zingen, al dan niet met begeleiding.

- De leerling kan zijn muzikale ideeën vormgeven en uitvoeren met behulp van de stem, (school)instrumentarium, (muziek)technologie en beweging.

Competenties boekje 3

- De leerling kan (binnen een aansprekende werkvorm) met aandacht luisteren naar muziek van buiten zijn belevingswereld.
- De leerling kan de eigen betekenisgeving aan muziek spiegelen aan die van anderen en staat daarbij open voor andere ideeën.
- De leerling kan zijn muzikale ideeën vormgeven en eventueel verklanken met gebruikmaking van (muziek)technologie.
- De leerling kent de namen en speelwijzen van het schoolinstrumentarium en die van het pop- en

(westerse) klassieke instrumentarium.

- De leerling heeft enig inzicht in de manier waarop muziek het gedrag van mensen kan beïnvloeden.

Competenties boekje 4

- De leerling kan eenvoudige ritmische en melodische (begeleidings)patronen uitvoeren.
- De leerling kan presenteren met overtuiging.
- De leerling kent de namen en speelwijzen van het schoolinstrumentarium en die van het pop- en (westerse) klassieke instrumentarium.
- De leerling kan zijn muzikale ideeën vormgeven en uitvoeren met behulp van zijn stem, (school)instrumentarium, (muziek)technologie en beweging.

Competenties boekje 5

- De leerling kan (binnen een inspirerende werkvorm) met aandacht luisteren naar muziek van buiten zijn belevingswereld.
- De leerling kan zijn muzikale ideeën vormgeven en uitvoeren met behulp van zijn stem, (school)instrumentarium, (muziek)technologie en beweging.
- De leerling kent de namen en speelwijzen van het schoolinstrumentarium en die van het pop- en (westerse) klassieke instrumentarium.

Competenties boekje 6

- De leerling kent de namen en speelwijzen van het schoolinstrumentarium en die van het pop- en (westerse) klassieke instrumentarium.
- De leerling kan specifieke klankaspecten onderscheiden en die weergeven in passende grafische symbolen.
- De leerling kan zijn muzikale ideeën vormgeven en uitvoeren met behulp van zijn stem, (school)instrumentarium, (muziek)technologie en beweging.

Het opnemen van deze competenties, die verworven worden in groep 7/8, leiden naar de streefcompetenties op het gebied van muziek. Omdat de transfer van de competenties hoog is (er worden veel maatschappelijk relevante aspecten in genoemd), is het resultaat navenant. In de provincie Limburg, waar met het project DOOR wordt gewerkt, is dan ook een sterke structuur ontstaan tussen het primair onderwijs, het

lokale culturele veld, de pabo, het provinciale culturele veld en het voortgezet onderwijs. Daarmee helpt muziekonderwijs als Metropole op School een fundament te vormen voor de muzieksector, zowel plaatselijk als landelijk (DOOR, z.d.).

2.3 Effecten van de lessenserie

Muziek zit in het DNA van heel veel culturen en vormt een communicatiemiddel dat als sociale verbinder fungeert (Unipartners, 2014). Overal in de samenleving is muziek te vinden: achtergrondmuziek in televisieseries, jingles in reclames, nieuwe hits op de radio, fanfare in het dorp, grote popfestivals en klassieke concerten. Daarom is het bewaren van dit culturele erfgoed ook van zulk groot belang. Muziek is een manier waarop mensen zich uitdrukken, een universele taal. Het heeft invloed op luisteraars, op de samenleving en op de emoties die we voelen. Muziek is een kunstuiting die grenzen laat vervagen. Het kunstgenre wordt gemaakt door culturen en het creëert culturen (DOOR, z.d.). Het is daarom van belang om kinderen uit te dagen zelf klinkend materiaal te gaan creëren, ze achtergrondinformatie bij deze muzikale en culturele boodschappen te laten vinden, ze te trainen in aandachtig luisteren naar muzikaal materiaal, ze te laten bewegen op muziek en ze muziekstukken te leren analyseren.

Doordat Metropole op School klinkend materiaal als basis heeft, wordt er in een universele taal (muziek) gecommuniceerd (DOOR, z.d.). Uit een wetenschappelijk overzicht van de effecten van muziekonderwijs bleek dat er verbanden tussen culturen worden gelegd, waardoor er op school een veilig schoolklimaat en een goede sfeer kunnen ontstaan (Unipartners, 2014).

Professor Erik Scherder stelt dat het bespelen van een muziekinstrument mensen op drie manieren kan verrijken: motorisch, visueel, en auditief (Universiteit van Nederland, 2013). Muziek heeft direct invloed op de ontwikkeling van allerlei cognitieve, mentale, sociale, persoonlijke en motorische functies van het brein (Unipartners, 2014).

Cognitief	Mentaal	Sociaal	Persoonlijk	Motorisch
<ul style="list-style-type: none"> • Verhoogde algemene schoolprestaties • Verhoogd IQ • Analytisch vermogen verbeterd • Abstractievermogen verbeterd • Verbeterd executief functioneren • Beter onderdrukken van impulsen • Verbeterde aandacht • Verbetering in het selecteren van relevante informatie uit een grote bron aan informatie • Verbeterd geheugen • Verbeterde taalontwikkeling en verwerking • Verbetering in leesvaardigheid • Verbetering in toon-discriminatie • Verbetering in het herkennen van emoties uit muziekstukken en stemgeluiden • Verbetering in gehoorvaardigheden • Verbetering in het ruimtelijk inzicht 	<ul style="list-style-type: none"> • Beter functioneren van het brein, meer zenuwverbindingen • Buffer tegen hersenaandoeningen op latere leeftijd • Verbeterd associatief leren tussen sensorisch en motorisch handelen • Het beter koppelen van verschillende soorten van informatie (uit de omgeving en uit het geheugen) 	<ul style="list-style-type: none"> • Beter omgaan met conflicten • Beter omgaan met gevoelens van agressiviteit • Groepsgevoel • Groepsdiscipline 	<ul style="list-style-type: none"> • Beter omgaan met trots • Beter omgaan met onzekerheid • Betere emotionele vaardigheden • Zelfvertrouwen • Beter omgaan met aandachtvaardigheden • Betere emotionele stabiliteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Verbetering in het koppelen van sensorische met motorische handelingen • Verbetering in de fijne motoriek

Dit effect op leerlingen heeft ook een breder maatschappelijk effect. In veel beroepen is samenwerken heel belangrijk, net als plannen en het onderdrukken van impulsen. Ook op het gebied van verbeterde sociale vaardigheden profiteert het bedrijfsleven op termijn van verbeterd muziekonderwijs (Unipartners, 2014).

3. Metropole Orkest en *Metropole op School*

In de themaboekjes maken de leerlingen kennis met eigentijdse muziekstukken gespeeld door het Metropole Orkest. Ze leren hun eigen smaak kennen door zich te oriënteren op muziekstukken, fragmenten nader te onderzoeken, zelf muziek uit te voeren (of hun ervaring met muziek tekstueel of visueel uit te beelden) en op (hun ervaringen met) muziek te reflecteren en daarna te evalueren. Na het doorwerken van dit lesmateriaal voor muziekeducatie kunnen leerlingen muziek gemakkelijker gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om ermee te communiceren. Daarnaast kunnen ze reflecteren op hun eigen werk en dat van anderen. Ook hebben ze meer kennis verworven over en krijgen ze meer waardering voor aspecten van cultureel erfgoed (SLO, z.d.).

Metropole op School maakt het cultureel erfgoed van het Metropole Orkest beschikbaar voor een grote groep kinderen en bereidt voor op een verdere

muzikale ontwikkeling in het voortgezet onderwijs. De naam verwezenlijkt de missie: het karakter en de rijkdom van het Metropole Orkest delen met een breed en jong publiek, door transfer te creëren van het culturele veld naar het onderwijs.

De succesvolle eigenschappen van het Metropole Orkest zijn voor zover mogelijk in de boekjes opgenomen. Dat heeft de volgende consequenties voor het lesmateriaal:

- Het genre van de stukken die het Metropole Orkest speelt, lichte muziek, staat centraal in de lesboekjes. Dat maakt de muziekstukken die de leerlingen beluisteren toegankelijk en herkenbaar.
- *Metropole op School* heeft het verspreiden van het cultureel erfgoed hoog in het vaandel staan. Daarom speelt het beluisteren van authentiek materiaal (originele muziekstukken van het Metropole Orkest) een grote rol in de themaboekjes. Hierbij wordt dus effectief gebruikgemaakt van de bestaande muzikale infrastructuur.
- Naar een muziekstuk van het Metropole Orkest luistert iedereen vanuit een ander referentiekader. Daarom is ook het lesmateriaal aansluitend bij verschillende referentiekaders van leerlingen geschreven. Opdrachten die interessant kunnen zijn voor leerlingen die bijvoorbeeld zelf al een instrument bespelen, worden aangegeven met symbolen. Zo wordt er optimaal bij de voorkennis en op de achtergrond van leerlingen aangesloten.
- Het Metropole Orkest is experimenteel en speelt daardoor in op nieuwe trends. Daarom wordt er

bij het lesmateriaal ook een digitaal platform aangeboden, waarop aanvullend materiaal te vinden is.

4. Leerlijn

De boekjes en het digitale materiaal zijn afgestemd op de kerndoelen voor het primair onderwijs, zoals vastgesteld door SLO, het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Scholen kunnen het ingekochte cultuuraanbod aan de hand van deze kerndoelen verantwoorden. Voor elk boekje zijn concrete leerdoelen in de vorm van can do-statements opgenomen.

4.1 Kerndoelen

Om de leerlijn optimaal te laten aansluiten bij de te behandelen kerndoelen 'kunst en cultuur' die horen bij het leergebied kunstzinnige oriëntatie in het basis-onderwijs, is rekening gehouden met de volgende kerndoelen:

- 54:** De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om ermee te communiceren.
- 55:** De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.
- 56:** De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Bij kunstzinnige oriëntatie maken leerlingen kennis met kunstzinnige en culturele aspecten waarmee mensen vorm en betekenis hebben gegeven aan hun bestaan. Leerlingen leren ook zélf vorm en betekenis te geven aan hun bestaan. Ze leren de inhouden, vaardigheden en attitudes van de kunstzinnige vakdisciplines (bewust) te gebruiken in hun proces van vormgeving en betekenisgeving. Daarbij wordt steeds gewerkt met de rode draad oriënteren, onderzoeken, uitvoeren, evalueren en reflecteren (SLO, z.d.)

Kerndoel 54	Kerndoel 55	Kerndoel 56
Bij muziek ontwikkelen de leerlingen zich muzikaal. Dat kan door leerlingen zelf muziek te laten maken (zingen of spelen) en door ze naar muziek te laten luisteren. Het gaat erom dat leerlingen zich bewust worden van gevoelens en ideeën die muziek bij hen oproept en dat ze manieren krijgen aangeleerd om door en over muziek te communiceren. Leerlingen werken samen en leren op elkaar in te spelen. Drama, dans en muziek komen vaak in combinatie voor.	Bij reflecteren wordt er zowel op het product, als op het proces van werken gereflecteerd. Er kan gereflecteerd worden op (het (eigen) maakproces van) een lied of op het werk van professionele kunstenaars. Ook het reflecteren op aspecten van cultureel erfgoed behoort hier toe. De samenhang tussen de betekenis, de functie en de plaats in een cultuur zijn daarbij onderwerpen die belicht worden.	Bij dit kerndoel gaat het over kennis van cultureel erfgoed. Onder cultureel erfgoed worden zaken uit het verleden bedoeld die we de moeite waard vinden om te bewaren. Het gaat daarbij over objecten uit het verleden, rituelen, gebruiken, verhalen van mensen uit het verleden en over kunst. Het gaat erom dat leerlingen worden uitgedaagd kunst en erfgoed te beleven, te bevragen, erover te communiceren en te filosoferen. Ook gaat het om de waardering ervan.

Elk kerndoel bevat voor de doelgroep, leerlingen uit groep 7/8, specifieke eigenschappen. Zo wordt er bij kerndoel 54 muziek die leerlingen via media (hebben leren) kennen beluisterd, is er aandacht voor muzikale stijlen, worden er langere fragmenten beluisterd en is er aandacht voor compositievormen en het zelf creëren van muziek. Kerndoel 55 onderscheidt zich in groep 7/8 door leerlingen een mening te laten geven en die te laten onderbouwen en door leerlingen uit te dagen om zelf plannen te maken en ideeën te bedenken voor een eigen muzikale creatie. Kerndoel 56 tot slot wordt in groep 7/8 uitgebreid met aandacht voor de kijker en de kunstenaar zelf, waarbij disciplines, inspiratie en de achtergrond van muziek centraal staan (SLO, z.d.).

De kerndoelen 54, 55 en 56 en de deelvaardigheden oriënteren, onderzoeken, uitvoeren, reflecteren en evalueren komen op verschillende manieren terug in het lesmateriaal. De kerndoelen sluiten daarmee aan op de kerndoelen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs op het gebied van muziek in het domein Kunst en Cultuur:

- 48:** De leerling leert door het gebruik van elementaire vaardigheden de zeggingskracht van verschillende kunstzinnige disciplines te onderzoeken en toe te passen om eigen gevoelens uit te drukken, ervaringen vast te leggen, verbeelding vorm te geven en communicatie te bewerkstelligen.
- 49:** De leerling leert eigen kunstzinnig werk, alleen of als deelnemer in een groep, aan derden te presenteren.
- 50:** De leerling leert, op grond van enige achtergrondkennis, te kijken naar beeldende kunst, te luisteren naar muziek en te kijken en luisteren naar theater-, dans- en filmvoorstellingen.
- 51:** De leerling leert, met behulp van visuele of auditieve middelen, verslag te doen van deelname aan kunstzinnige activiteiten (als toeschouwer en als deelnemer).
- 52:** De leerling leert mondeling of schriftelijk te reflecteren op eigen werk en werk van anderen, waaronder kunstenaars. *Metropole op School* vormt daarmee een doorgaande leerlijn vanaf groep 1/2 in de onderbouw van het primair onderwijs, naar groep 3/4, 5/6, 7/8 naar het voortgezet onderwijs.

4.2 Leerdoelen in can do-statements

De leerdoelen van de boekjes zijn vertaald in *can do*-statements, die direct laten zien wat leerlingen leren in elk boekje.

Boekje 1: Hey U	Boekje 2: Baby get higher	Boekje 3: Twist and Shout
<p>Basisopdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan de sfeer van een specifiek muziekstuk benoemen. • De leerling kan instrumenten herkennen. • De leerling kan de muziekstijl van een muziekstuk benoemen. • De leerling kan tempowisselingen onderscheiden. • De leerling kan bodysounds benoemen en herkennen. • De leerling kan zelfstandig verschillende ritmes spelen. • De leerling kan de eigen muzieksmaak en die van een ander verwoorden. • De leerling kan eigen muzikale wensen verwoorden. <p>Differentiatie-opdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan zelfstandig een dans creëren en uitvoeren. • De leerling kan eigenschappen van instrumenten benoemen. • De leerling kan muziekstijlen beschrijven. • De leerling kan de eigenschappen van een muzikant benoemen. • De leerling kan informatie samenvatten en presenteren. • De leerling kan een muziklijn zelfstandig spelen. • De leerling kan met een gegeven ritme een eigen muziekstuk noteren en uitvoeren. • De leerling kan een beeldende uitwerking maken van een muziekstuk. <p>Verdiepingsopdrachten (online)</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan aspecten als intro, couplet, refrein, achtergrondkoren en herhaling herkennen en plaatsen binnen een luisteroefening. • De leerling kan instrumenten op gehoor herkennen en benoemen. • De leerling kan de taken van leden van een orkest herkennen en benoemen. • De leerling kan verschillen tussen muziekstukken herkennen en benoemen. • De leerling kan verwoorden en beargumenteren naar welk muziekstuk zijn voorkeur uitgaat.	<p>Basisopdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan verwoorden hoeveel hij op dit moment van muziek weet.<ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan het stijgen en dalen van een melodie herkennen. • De leerling kan tweestemmigheid definiëren. • De leerling kan het onderwerp van een muziekstuk benoemen. • De leerling kan tweestemmig zingen. • De leerling kan de werking van de stem verwoorden. • De leerling kan bepalen hoeveel hij weet over de stem. • De leerling kan een opgeroepen emotie uit muziek visueel verbeelden. • De leerling kan emotionele verschillen tussen muziekstukken benoemen. • De leerling kan een opgeroepen emotie uit muziek van zichzelf en van een ander verwoorden. <p>Differentiatie-opdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan een muzikale verbeelding van een vooraf gegeven emotie ontwerpen en uitvoeren. • De leerling kan muziek selecteren bij een vooraf gegeven emotie. • De leerling kan verwoorden welke invloed muziek heeft op de emotie. • De leerling kan een dans ontwerpen en uitvoeren naar aanleiding van vooraf gegeven emoties. <p>Verdiepingsopdrachten (online)</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan instrumenten visueel en/of auditief herkennen en benoemen. • De leerling kan verschillen tussen muziekstukken herkennen en benoemen. • De leerling kan verwoorden en beargumenteren naar welk muziekstuk zijn voorkeur uitgaat.	<p>Basisopdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan zorgvuldig luisteren naar een geluidsopname en kan daarop muzikale begrippen toevoeren. • De leerling kan muzikale verklanking koppelen aan een grafische weergave. • De leerling kan de begrippen intro, outro, couplet, refrein en tussenspel herkennen in een muzikale verklanking. • De leerling kan achtergrondzang bij een opname verzorgen. • De leerling kan muziekvideo's op basis van zang, beeld en dans in de tijd plaatsen. • De leerling kan verschillen tussen muziekstukken herkennen en benoemen. • De leerling kan de eigen muzieksmaak verwoorden. • De leerling kan bepalen welke muzikale tijdsperiode hem het meest aanspreekt. <p>Differentiatie-opdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan een eigen tekst maken bij een bestaand muziekstuk. • De leerling kan meespelen bij een gegeven baslijn. • De leerling kan kenmerken uit een dansstijl herkennen en toepassen in een eigen choreografie. • De leerling kan muziek in een breder cultureel perspectief plaatsen. • De leerling kan een beeldende uitwerking maken van een muziekstuk.

Boekje 4: Slapeloze nachten

Basisopdrachten

- De leerling kan zich richten op specifieke aspecten van een muziekstuk door nauwkeurig te luisteren.
- De leerling kan onderdelen van een vormschema herkennen.
- De leerling kan de verschillen tussen vocale en instrumentale speelmannieren herkennen.
- De leerling kan speelmannieren benoemen.
- De leerling kan rijmwoorden herkennen.
- De leerling kan verschillen in rijm herkennen en benoemen.
- De leerling kan zijn persoonlijke smaak op het gebied van woordkunst verwoorden.
- De leerling kan zelf een couplet bij instrumentaal materiaal creëren.
- De leerling kan samen met anderen een couplet bij instrumentaal materiaal presenteren.
- De leerling kan theorie over een muzikale compositie verwerken in een eigen compositie.
- De leerling kan kennis over muziekgeschiedenis plaatsen.
- De leerling kan drie artiesten in een specifiek genre noemen.
- De leerling kan zijn eigen mening over een muzikaal genre verwoorden.
- De leerling kan experimenteren met speelmannieren en ritmes.
- De leerling kan speelmannieren herkennen in een muziekstuk.
- De leerling kan reflecteren op een muzikaal beroep.
- De leerling kan verschillende ritmes uitvoeren.
- De leerling kan zelf een muziekinstrument creëren.

Differentiatieopdrachten

- De leerling kan een refrein van een muziekstuk meezingen.
- De leerling kan een refrein van een muziekstuk presenteren voor de klas.
- De leerling kan een rap schrijven en presenteren op gegeven instrumentaal materiaal.
- De leerling kan een poster of uitnodiging maken voor een optreden.
- De leerling kan een podium of outfit ontwerpen en creëren voor een optreden.
- De leerling kan een zelfstandig dansante verwerking maken van een muziekstuk.
- De leerling kan zelfstandig een muzikale uiting maken bij een muziekstuk.
- De leerling kan ritmes herkennen in een muziekstuk.

Verdiepingsopdrachten (online)

- De leerling kan theorie over instrumenten zelfstandig toepassen.

Boekje 5: That man		
<p>Basisopdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan zorgvuldig luisteren naar een muziekstuk en daarop begrippen over speelmannieren en instrumentarium toepassen. • De leerling kan onderdelen uit een muziekstuk herkennen. • De leerling kan zijn mening over een muziekstuk verwoorden. • De leerling kan verbanden tussen verschillende muziekstukken aanwijzen. • De leerling kan door zorgvuldig luisteren instrumenten herkennen en benoemen. • De leerling kan door zorgvuldig kijken dansstijlen herkennen en benoemen. • De leerling kan zijn mening over een specifiek muziekgenre verwoorden. • De leerling kan verbanden tussen muzikale begrippen doorzien. • De leerling kan instrumenten herkennen en benoemen als hij luistert naar een muziekstuk. • De leerling kan zijn mening over een specifiek instrument verwoorden. • De leerling kan een luisterervaring vertalen in een grafische notatie. • De leerling kan reflecteren op het bespelen van een muziekinstrument. • De leerling kan zijn muzikale voorkeur bepalen en delen met anderen. 	<p>Differentiatie-opdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan een ritme in een fragment van een muziekstuk herkennen en uitbeelden. • De leerling kan een gegeven baslijn naspelen. • De leerling kan een dansante verwerking en een specifiek genre maken bij een gegeven muziekstuk. • De leerling kan een visuele uitwerking van een muziekstuk maken met behulp van digitale middelen. • De leerling kan zelfstandig onderzoek doen naar begrippen behorend bij een muziekgenre. 	<p>Verdiepingsopdrachten (online)</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan muziekinstrumenten herkennen in een muziekstuk. • De leerling kan ritmes herkennen en noteren.

Boekje 6: This is what it feels like		
<p>Basisopdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan instrumenten herkennen als hij luistert naar een muziekstuk. • De leerling kan toonlengte herkennen in een muziekstuk. • De leerling kan zijn luisterervaring verwerken in een grafische notatie. • De leerling kan verschillen tussen muziekstukken herkennen en benoemen. • De leerling kan zijn persoonlijke smaak verwoorden en onderbouwen. • De leerling kan de effecten van muziek herkennen en benoemen. • De leerling kan de functies en taken van de leden van het orkest herkennen en toepassen. • De leerling kan speelmannieren en geluidseffecten in een muziekstuk herkennen en benoemen. • De leerling kan zelfstandig een muziekstuk componeren. • De leerling kan reflecteren op een muzikaal beroep. • De leerling kan reflecteren op zijn eigen kennis. 	<p>Differentiatie-opdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan de sfeer die muziek oproept herkennen en plaatsen. • De leerling kan informatie over de functies in een orkest plaatsen en toepassen. • De leerling kan een muziekstuk ten gehore brengen. • De leerling kan beslissingen nemen op het gebied van samenwerking. • De leerling kan zelfstandig zijn muzikale begrippenapparaat vergroten. • De leerling kan zijn voorkeuren verbeelden en onderbouwen. • De leerling kan kennis over dirigeren toepassen. • De leerling kan zijn muzikale begrippenapparaat verwerken in een video. • De leerling kan zijn muzikale begrippenapparaat presenteren. 	<p>Verdiepingsopdrachten (online)</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan de instrument(groepen) uit een orkest herkennen en benoemen. • De leerling kan de instrument(groepen) uit een orkest verwerken in een schematische weergave. • De leerling kan de lengte en hoogte van tonen herkennen.

In het verloop van de can do-statements is zo veel mogelijk rekening gehouden met de taxonomie van Bloom, met een opbouw in de niveaus onthouden, begrijpen, toepassen, analyseren, evalueren en tot slot creëren. Door de opbouw is de drempel voor leerlingen lager. De differentiatie, door de keuzeopdrachten, maakt het mogelijk om ook het niveau 'creëren' bij de les te betrekken (Expertisecentrum Kunsttheorie, z.d.).

Bij de opdrachten is rekening gehouden met de verschillende factoren uit het creatieve proces, zoals geformuleerd door SLO: oriënteren, onderzoeken, uitvoeren, evalueren en reflecteren. Door aan te sluiten bij de voorkennis van leerlingen oriënteren ze zich op dat wat ze al weten. Nieuwe stof wordt met behulp van eenduidige vragen ('Welke sfeer herken je?') gepresenteerd, zodat leerlingen de stof gaan onderzoeken. Omdat kinderen van nature nieuwsgierig zijn,

is dit ook een belangrijk uitgangspunt in het lesmateriaal. Het actieve bezig zijn met muziek uit zich in opdrachten die een uitvoerend karakter hebben. Dat kan op verschillende vlakken: in praktische zin, maar ook door weetjes over bijvoorbeeld het stemgebruik te verwerken. Door opdrachten aan te bieden waarin leerlingen hun smaak onderzoeken, reflecteren ze op zichzelf. De laatste opdrachten van de boekjes zijn sterk evaluatief: leerlingen geven met behulp van de kennis die ze hebben opgedaan hun mening of beschrijven hun eigen visie op muziek.

In de opdrachten komen zowel feiten als regels en begrippen, procedures en metacognitieve kennisaspecten terug, zoals reflectie en zelfregulering (Kunsttheorie Expertisecentrum, z.d.). Een voorbeeld van deze vierdeling:

	Feit	Begrip/regel	Procedure	Metacognitief
1. Hey U	Een orkest is een muziekgezelschap waarin verschillende muzikanten verschillende instrumenten bespelen.	Een orkest hoeft helemaal niet alleen klassieke muziek te spelen: er worden ook heel moderne muziekstukken gespeeld.	Als je woorden bedenkt die op een ritme passen, kun je het ritme beter onthouden.	Je kunt zelf bepalen of je alleen, in een groepje of met de klas aan de slag wilt met een opdracht.
2. Baby get higher	Het belangrijkste instrument van een zanger is zijn stem.	Je stem maakt geluid doordat je stembanden trillen.	Als je de belangrijkste woorden in een tekst onderstreept, kun je opschrijven waar de tekst over gaat.	Je kunt bepalen of je genoeg weet over het onderwerp 'stem' om de puzzel te maken.
3. Twist and shout	Een popsong bestaat uit verschillende onderdelen.	In het woordenboekje vind je het verschil tussen een couplet en een refrein.	Door goed te luisteren naar een cover, ontdek je de verschillen.	Je kunt door goed te luisteren en muziekstijlen te leren kennen bepalen waar je voorkeur naar uitgaat.
4. Slapeloze nachten	De oorsprong van rapmuziek ligt in West-Afrika.	Een rap is eigenlijk een gedicht dat op een beat muzikaal gemaakt wordt.	Door voorwerpen van verschillende vormen, groottes en materialen te verzamelen en daarop te spelen, kun je verschillende klanken maken.	Je kunt naar aanleiding van muziekstukken bepalen wat je van het genre rap vindt.
5. That man	Vanaf de jaren 30 groeide jazzmuziek uit tot een muziekstroming die overal in de wereld te horen is.	De muziek van Caro Emerald is beïnvloed door jazzmuziek uit de jaren 30, 40 en 50 van de vorige eeuw.	Door nauwkeurig te luisteren en goed te kijken kun je wat je hoort verbinden met wat je ziet.	Je kunt uitleggen waarom jouw voorkeur uitgaat naar een specifiek blaasinstrument.
6. This is what it feels like	Componeren komt van het Latijnse woord componere dat samenstellen betekent.	De cello behoort tot de groep lage strijkers.	Door nauwkeurig te luisteren, kun je horen of het volume van instrumenten luider of juist zachter wordt.	Je kunt je herinneren naar welke muziek jij op welke plek luistert.

4.3 Tussendoelen

Het verloop van de boekjes is zo opgebouwd dat elk vorig boekje een bodem biedt voor nieuwe stof in het volgende boekje. Zo wordt leerstof over bijvoorbeeld percussie, een onderwerp uit boekje 4, opnieuw gebruikt in boekje 5. In het voorwoord van elk boekje

worden de verbanden tussen de boekjes ook duidelijk gemaakt. Er wordt kort en concreet herhaald wat de leerlingen in het vorige werkboekje geleerd hebben en wat er in dit boekje op het programma staat: straks kunnen en weten ze weer heel veel meer.

Begin	1. Hey U	2. Baby get higher	3. Twist and shout
<p>Leerlingen hebben geen of een beperkte kennis van muziekinstrumenten, muziekstijlen, orkesten en hun eigen smaak in muziek.</p>	<p>Onderwerpen Bodysounds Klassieke en moderne muziek</p> <p>Begrippen Metropole Orkest, Basement Jaxx</p> <p>Doel Leerlingen hebben muziek aan den lijve ervaren en hebben het Metropole Orkest leren kennen.</p>	<p>Onderwerpen Zang Singer-songwriter</p> <p>Begrippen Metropole Orkest, Roel van Velzen</p> <p>Doel Leerlingen weten meer over een specifieke 'bodysound' (zang), een manier van muziek maken (singer-songwriter) en hebben het Metropole Orkest beter leren kennen.</p>	<p>Onderwerpen Snaarinstrumenten Rock</p> <p>Begrippen Covers, de twist, The Beatles</p> <p>Doel Leerlingen hebben het genre rock, een bekende band daaruit en de daarvoor onmisbare snaarinstrumenten leren kennen.</p>

4. Slapeloze nachten	5. That man	6. This is what it feels like	Eind
<p>Onderwerpen Percussie Rap</p> <p>Begrippen Rap, beatboxen, optreden</p> <p>Doel Leerlingen hebben naast snaarinstrumenten nu ook percussie leren kennen. Naast rock kennen ze nu ook het genre rap en de oorsprong van dit genre.</p>	<p>Onderwerpen Blaasinstrumenten Jazz</p> <p>Begrippen Jazz, scatten, bigband</p> <p>Doel Leerlingen hebben naast snaarinstrumenten en percussie nu ook blaasinstrumenten beter leren kennen. Naast rock en rap kennen ze nu ook het genre jazz. Naast singer-songwriter en bands kennen ze nu ook de bigband.</p>	<p>Onderwerpen Strijkinstrumenten Dance</p> <p>Begrippen Gelegenheidsmuziek, dirigeren, componeren</p> <p>Doel Leerlingen hebben naast percussie, snaar-, blaasinstrumenten nu ook strijkinstrumenten leren kennen. Naast rock, rap en jazz kennen ze nu ook het genre dance. Behalve bij optredens, in bands, bigbands en als singer-songwriter kennen ze nu nog een situatie waarin muziek een rol speelt: in het dagelijks leven (gelegenheidsmuziek).</p>	<p>Leerlingen kennen de kenmerken, klank en speelwijze van muziekinstrumenten, hebben een bredere kennis over cultureel erfgoed (muziekstijlen en orkesten en de emotionele en sociale waarde van muziek) en kunnen reflecteren op opdrachten en hun eigen smaak op het gebied van muziekstijlen en -stukken verwoorden.</p>

4.4 Concrete inhoud van de boekjes

De boekjes zijn naar de leerdoelen, kerndoelen, leerstijlen en de inzichten uit het onderwijskundig concept samengesteld. In deze paragraaf volgt een systematische doorloop van de afzonderlijke boekjes.

4.4.1 Hey U

Op de voorkant van het boekje wordt door middel van woordwolken en illustraties duidelijk gemaakt waar het boekje over gaat, welke thema's er naar voren komen. Ook kan een leerling op de voorkant zijn of haar naam schrijven, zodat het boekje echt een persoonlijk document wordt.

Op de binnenflap wordt aangegeven wat er in het boekje aan de orde komt (in leerlingtaal). Ze maken in dit boekje kennis met de muziek van het Metropole Orkest. In het voorwoord wordt ook aangegeven wat de doelen zijn van het boekje (wat leerlingen kunnen na het doorwerken van het boekje). Hier is ook de legenda te vinden en er wordt een link gelegd met het digitale materiaal op de website van Metropole op School.

Op pagina 3 (luisteren) staat een miniquiz, die leerlingen direct bekend maakt met Hey U, het muziekstuk dat in dit boekje centraal staat. Op basis van de kennis die leerlingen al hebben, gaan ze meerkeuzevragen beantwoorden. Zo komen ze erachter wat ze al wel en wat ze nog niet weten van muziek (oriënteren). Meerkeuzevragen zijn laagdrempelig en geven leerlingen het vertrouwen hierna open vragen te kunnen beantwoorden.

Het dierengeluidenspel is een opdracht waarin beelden van instrumenten worden gekoppeld aan fragmenten uit Hey U (onderzoeken). Doordat hier geen woorden worden gebruikt, ontstaat er geen drempel voor taalzwakke of dyslectische leerlingen. Leerlingen die al wat meer weten van muziek, worden uitgedaagd om ook de namen van de instrumenten eronder te schrijven. Hiermee ontstaat er direct differentiatie in deze opdracht. Het dierengeluidenspel wordt afgerond met een smaakvraag: 'Welk muziekinstrument vind jij het mooist klinken?' Daarmee komt het begrip 'evalueren' aan de orde.

Op pagina 4 (spelen) worden bodysounds gedefinieerd. Leerlingen leren wat bodysounds zijn en moeten er zelf vijf opschrijven. De opdracht nodigt uit tot nadenken, uitproberen en overleg. Doordat leerlingen wordt gevraagd ze aan klasgenoten te laten horen (uitvoeren), maken ze kennis met meningen van anderen (reflectie en evaluatie).

Op pagina 5 (spelen) wordt de kennis over bodysounds toegepast (een volgend kennisniveau van Bloom) in het combineren van bodysounds en ritmes. Ook hier speelt het uitvoeren van klinkend materiaal, zonder daarbij uit te gaan van noten, een grote rol.

Op pagina 6 en 7 (doen) krijgen leerlingen de kans hun eigen leerproces te reguleren. Er wordt daarmee een beroep gedaan op hun metacognitieve kennis: wat kunnen ze al en wat willen ze leren? Leerlingen hebben hier zelf keuzevrijheid in wat ze doen en hoe

ze dat doen (alleen, in groepjes of klassikaal). Leerlingen kunnen kiezen voor het ontwerpen van een dans, het opzoeken van achtergrondinformatie, het spelen van een basloopje, het maken en uitvoeren van een muziekstuk, het maken van een beeldende representatie van Hey U of het spelen van bladmuziek. In deze opdrachten krijgen zowel leerlingen met een visuele leerstijl als die met een kinesthetische (leren door te doen) of juist abstracte leerstijl een opdracht die bij ze past (Kernvisie Methode, z.d.).

Op pagina 8 (vastleggen) worden leerlingen uitgenodigd zelf iets op te schrijven of te tekenen. Dat geeft vrijheid aan leerlingen met verschillende leerstijlen: woorden mogen, maar schema's of tekeningen ook. Daardoor sluit deze opdracht goed aan bij leerstijlen van dromers, denkers en beslissers. De volgende pagina, pagina 9, bestaat uit weetjes over het Metropole Orkest en vragen over muziekstijlen. Hier staat de activiteit 'leren' centraal. Met de vragen wordt kennis getest en ontstaat er een bredere blik op muziek. De laatste vraag is een smaakvraag: de leerling schrijft zijn eigen favoriete liedje op.

Het boekje wordt op pagina 10 afgesloten met een interview met een leeftijdsgenoot van de doelgroep. De opdracht die daarbij hoort, is het stellen van vragen over favoriete instrumenten en muziekmaak aan familie of vrienden. Daarmee wordt het bereik van Metropole op School breder.

Pagina 11 bestaat uit een vooruitblik op het volgende boekje, Baby get higher. Leerlingen lezen wat ze in het eerste boekje hebben gedaan door middel van een terugblik en krijgen een idee van het volgende boekje.

4.4.2 Baby get higher

Op de voorkant van het boekje wordt door middel van woordwolken en illustraties duidelijk gemaakt waar het boekje over gaat, welke thema's er naar voren komen. Ook kan een leerling op de voorkant zijn of haar naam schrijven, zodat het boekje echt een persoonlijk document wordt.

Op de binnenflap wordt aangegeven wat leerlingen in het vorige boekje hebben gedaan. Hun voorkennis wordt geactiveerd door aan te geven dat ze Roel van Velzen al zouden kunnen kennen. Hun zone van nabije ontwikkeling wordt hier ook aangewezen: ze leren nu ook zijn muziek kennen. Vervolgens worden de doelen opgenoemd. Leerlingen zien gelijk wat ze weten en kunnen na het doorwerken van het boekje. Dan volgt de legenda.

Op pagina 3 (luisteren) wordt gestart met een miniquiz, waardoor de voorkennis van leerlingen direct aangesproken wordt. Ze hoeven hier eerst zelf nog geen antwoorden te produceren, maar mogen kiezen uit meerkeuzeantwoorden. De toegankelijkheid van vragen op het niveau 'herkennen' (Bloom) geeft leerlingen zelfvertrouwen verder te gaan met andere opdrachten. De quiz wordt afgesloten met een open vraag waarop een persoonlijk antwoord te formuleren is, zonder goed/fout-aanduiding.

Op de quiz volgt een opdracht waarin tekstbegrip

centraal staat. Leerlingen onderstrepen belangrijke woorden en ontdekken zo het onderwerp van de tekst. Zo leren ze onderscheid te maken tussen hoofd- en bijzaken en gaan ze gedetailleerd en juist globaal naar een tekst kijken.

Op pagina 4 (leren) worden leerlingen uitgenodigd na te denken over het gebruik van hun stem. Vervolgens volgt weer een smaakvraag: 'Naar wiens stem luister jij het liefst?' Dat maakt het boekje persoonlijk en zorgt ervoor dat de vraag niet bij feiten blijft steken, maar ook over meningen gaat.

Op pagina 5 (leren) wordt door middel van een illustratie de werking van de stem uitgelegd. Hier wordt een verbinding gemaakt met biologie: hoe werkt je lichaam? Er worden korte zinnen en vetgedrukte woorden gebruikt om ervoor te zorgen dat dyslectische of taalzwakke kinderen ook uitgedaagd zullen worden de bijbehorende opdracht te maken. De opdracht op pagina 5 is een test. Om die test te maken, moeten leerlingen eerst inschatten of ze de nodige kennis al beheersen. Vervolgens worden de feiten en begrippen uit de illustratie getoetst.

Op pagina 6 (voelen) geven leerlingen hun gevoel bij een muziekstuk weer door een smiley in te vullen. Dat sluit goed aan bij diverse leerstijlen: visuele leerlingen kunnen hier hun visuele vermogens in kwijt, beslissers krijgen een vaste set aan mogelijkheden waaruit ze kunnen kiezen, denkers kunnen reflecteren op hun gevoel en doeners kunnen praktisch bezig zijn. De laatste opdracht op pagina 6 is een opdracht waarin twee muziekstukken met elkaar vergeleken worden. Leerlingen oriënteren zich op de stukken en onderzoeken ze, waarna ze gaan reflecteren: wat zijn de verschillen en overeenkomsten? Ook hierbij geven ze vervolgens hun persoonlijke voorkeur aan (evalueren).

Op pagina 7 (voelen) staat informatie over gevoelens en muziek. De tekst is in korte stukjes weergegeven, waarbij de tussenkopjes veelzeggend zijn. Leerlingen sluiten deze theoretische en informatieve pagina af met een persoonlijke vraag: welke muziek roept bij jou een gevoel op?

Op pagina 8 en 9 (doen) volgen verschillende opdrachten die aansluiten bij allerlei leerstijlen en niveaus. Leerlingen kunnen hun achtergrondkennis verdiepen (denkers), tekenen bij muziekstukken (dromers), componeren (doeners) en filmpjes zoeken bij verschillende gevoelens (dromers, beslissers). Leerlingen krijgen de kans hun eigen leerproces te reguleren. Er wordt daarmee een beroep gedaan op hun metacognitieve kennis: wat kunnen ze al en wat willen ze leren? Leerlingen hebben hier zelf keuzevrijheid in wat ze doen en hoe ze dat doen (alleen, in groepjes of klassikaal).

Op pagina 10 staat een interview met een jonge singer-songwriter. Dit interview ligt iets verder af van de leefwereld van de leerlingen dan in Hey U, maar is nog altijd herkenbaar. Onderaan de pagina worden leerlingen uitgenodigd hun kennis te delen met anderen. Dat vereist een hoger denkniveau dan alleen het kunnen reproduceren van kennis: leerlingen moeten het nu

ook kunnen uitleggen en dat vereist inzicht (Expertisecentrum kunsttheorie, z.d.).

Op pagina 11, het slot van het boekje, wordt een terugblik gegeven op dit boekje en een vooruitblik op het volgende. Dat maakt nieuwsgierig en plaatst de gedane opdrachten tegelijkertijd in een breder perspectief.

4.4.3 Twist and Shout

Op de voorkant van het boekje wordt door middel van woordwolken en illustraties duidelijk gemaakt waar het boekje over gaat, welke thema's er naar voren komen. Ook kan een leerling op de voorkant zijn of haar naam schrijven, zodat het boekje echt een persoonlijk document wordt.

Op de binnenflap wordt aangegeven wat leerlingen in het vorige boekje hebben gedaan. Er wordt beschreven wat ze in dit boekje gaan leren: ze gaan bezig met een nieuw muziekstuk, dat al heel vaak gecoverd is. Het zou ze bekend voor kunnen komen en hiermee wordt ook een verbinding gelegd met het heden. Vervolgens worden de doelen opgenoemd. Leerlingen zien gelijk wat ze weten en kunnen nadat ze het boekje hebben doorgewerkt. Dan volgt de legenda.

Het boekje opent met het onderdeel luisteren, door een miniquiz aan te bieden. In deze quiz gaan leerlingen luisteren naar een muziekstuk, waarna ze de bijbehorende vragen beantwoorden. De vragen verschillen in niveau: er worden reproductievragen gesteld ('Wat zegt de dirigent?') en een begripsvraag van een hoger denkniveau: 'Hoe heet dat?' Tot slot worden de leerlingen uitgedaagd om een akkoord te verbinden aan een grafische weergave van muziek (zonder daar noten bij te betrekken).

In de volgende opdracht staat het herkennen van structuren in muziek centraal. Leerlingen passen de begrippen 'couplet', 'refrein', 'intro', 'outro' en 'tussstuk' toe door naar muziek te luisteren en de begrippen in de goede volgorde te zetten. In de volgende opdracht worden leerlingen praktisch aan het werk gezet: ze vormen een achtergrondkoor bij de muziek. Leerlingen die al een instrument beheersen, krijgen hier een extra opdracht aangeboden.

Pagina 4 (doen) gaat over muziekstijlen. Het begrip cover wordt uitgelegd en leerlingen wordt gevraagd de verschillende filmpjes te verbinden met een tijdvak. Leerlingen plaatsen muziekstukken hiermee in een breder historisch perspectief.

Op pagina 5 (luisteren) luisteren leerlingen naar een hedendaagse en toegankelijke cover van Twist and Shout. Door het muziekstuk naar de leefwereld van leerlingen te trekken, ontstaat hier transfer waardoor het beluisteren van het muziekstuk heel relevant is. In deze opdracht gaan leerlingen op zoek naar muzikale verschillen tussen de beide varianten van Twist and Shout. Vervolgens geven ze daar hun mening over en onderbouwen ze die.

Pagina 6 en 7 (doen) bestaan uit een tijdmachine, waarbij leerlingen zelf een pad kunnen kiezen. In de

opdrachten kunnen leerlingen bezig gaan met een Nederlandse songtekst bij Twist and Shout, ze kunnen meespelen met het nummer, een choreografie bedenken, achtergrondinformatie zoeken over mode gerelateerd aan muziekstijlen en kleding ontwerpen. De opdrachten variëren in moeilijkheidsgraad.

Op pagina 8 (leren) wordt achtergrondinformatie gegeven over de band The Beatles. In dit verhaal wordt de tijd waarin The Beatles populair waren belicht. Het stuk wordt aantrekkelijk gemaakt met korte weetjes en een opdracht die bij de tekst past: leerlingen denken na over hun eigen band (in deze tijd). Deze opdracht past goed bij het ontwikkelen van historisch besef.

Op pagina 9 (leren) worden de verschillen en overeenkomsten tussen een elektrische en een akoestische gitaar uitgelegd. Hierbij wordt er gewerkt van meerkeuzevragen naar open vragen, waardoor het begrip uitgebreid wordt. Leerlingen moeten in plaats van kiezen nu zelf een antwoord creëren.

Op pagina 10 staat een interview met een leeftijdsgenootje over zijn instrumenten: de akoestische en elektrische gitaar. In het interview worden ook opa en oma genoemd. Dat geeft aanleiding tot de laatste opdracht van boekje 3: het interviewen van familieleden of bekenden over liedjes die zij zich herinneren en de tijd waarin ze die beluisterden. Leerlingen wordt vervolgens gevraagd een keuze te maken in het liedje dat hen het meest aanspreekt en te vertellen waarvoor dat komt.

Boekje 3 wordt afgesloten met een vooruitblik naar het volgende boekje.

4.4.4 Slapeloze nachten

Op de voorkant van het boekje wordt door middel van woordwolken en illustraties duidelijk gemaakt waar het boekje over gaat, welke thema's er naar voren komen. Ook kan een leerling op de voorkant zijn of haar naam schrijven, zodat het boekje echt een persoonlijk document wordt.

Op de binnenflap wordt aangegeven wat leerlingen in het vorige boekje hebben gedaan. Er wordt beschreven wat ze in dit boekje gaan leren: ze gaan aan de slag met een nummer waarin zang wordt afgewisseld met rap. Vervolgens worden de doelen opgenoemd. Leerlingen zien direct wat ze weten en kunnen na het doorwerken van het boekje en welke activiteiten er centraal staan in dit boekje. Dan volgt de legenda.

Het boekje opent met het onderdeel luisteren. De titel Slapeloze nachten wordt hier uitgelegd door aan te sluiten bij de belevingswereld van de kinderen: iedereen kan immers weleens niet slapen. Dat verkleint de kloof tussen de leerstof, de muziek en de leerling en geeft ze zelfvertrouwen om deze nieuwe taak aan te pakken. Leerlingen maken een miniquiz waarin ze ontdekken wat ze al weten over toonlengte, de structuur van een muziekstuk, het verschil tussen zang en rap en speelmannieren. Ze beantwoorden waar/niet waar-vragen, kiezen een goede aanvulling op zinnen die nog niet compleet zijn en leggen het verband tus-

sen instrumenten en de manier waarop erop gespeeld wordt. De moeilijkheidsgraad en de concentratie die nodig zijn voor een opdracht worden zo geleidelijk opgebouwd: van keuzevragen tot vragen waarbij er goed geluisterd en zelf een antwoord gecreëerd moet worden. Deze eerste vragen zijn wel allemaal gesloten, wat de miniquiz over dit nieuwe onderwerp laagdrempelig maakt.

In de volgende opdracht staat het herkennen van speelmannieren in muziek centraal. Met behulp van illustraties van instrumenten en manieren waarop een instrument bespeeld kan worden (bijvoorbeeld door slaan of tokkelen) leren leerlingen een verbinding leggen tussen instrumenten en de manier waarop je dat instrument kunt bespelen. Deze opdracht is toegankelijk doordat er lijnen getrokken moeten worden tussen de instrumenten en de woorden. Heel geschikt voor beslissers, maar ook voor doeners en denkers! Dat geldt ook voor dyslectische leerlingen: er wordt gebruikgemaakt van illustraties.

Pagina 4 (doen) gaat over de begrippen 'rijm' en 'ritme'. Deze begrippen worden eerst globaal uitgelegd, waarna leerlingen in teksten van Yes-R en The Opposites woorden die op elkaar rijmen moeten onderstrepen. Door rijmwoorden te herkennen (en nog niet te laten bedenken) is de drempel voor leerlingen minder hoog. De opdracht wordt afgesloten met een vraag waarin leerlingen de verschillen tussen beide raps benoemen en een vraag waarin ze hun eigen smaak mogen verwoorden. Daarmee verbreden leerlingen hun kennis van rap: naast The Opposites leren ze ook Yes-R kennen.

Op pagina 5 (doen) luisteren leerlingen nauwkeurig naar de tekst Slapeloze nachten, waarbij ze de woorden die missen in een gatentekst invullen. Dat is een toegankelijke vorm om nieuwe kennis toe te passen in een vooraf gegeven context. Leerlingen die nauwkeurig kunnen luisteren en misschien snel klaar zijn, worden uitgedaagd door het refrein te zingen in een groepje voor de klas (presenteren). Daarmee wordt er in deze opdracht gedifferentieerd: talige leerlingen zullen deze opdracht wellicht snel kunnen volbrengen. In deze opdracht leren de leerlingen een couplet beter kennen.

De tweede opdracht op pagina 5 is een creëer-opdracht: leerlingen schrijven zelf een couplet over wakker liggen op de instrumentale versie van Slapeloze nachten. Daarmee wordt de nieuwe kennis naar een hoger niveau gebracht, namelijk dat van creëren. Samen moeten ze bepalen welke tekst ze het beste vinden om later beter uit te werken. Bij het beoordelen kunnen leerlingen formulieren gebruiken die op de website te vinden zijn.

Op dezelfde pagina worden leerlingen vertrouwd gemaakt met het begrip beatboxen, waarbij hun nieuwsgierigheid geprikkeld wordt en ze verwezen worden naar een filmpje op de site.

Pagina 6 en 7 (doen) bestaan uit een Music Hall, waarin leerlingen zelf keuzes kunnen maken in opdrachten. Ze kunnen zingen en rappen op een instru-

mentale versie van Slapeloze nachten die online te vinden is en hun optreden oefenen, uitnodigingen maken voor het optreden, een outfit voor het optreden ontwerpen, een breakdance of streetdance choreograferen of een muzikale begeleiding bij Slapeloze nachten bedenken, met behulp van beatboxen of een basgitaar. Dat is allemaal groepswork: leerlingen moeten samen een plan maken en samen tot ontwerpen komen. Overleg is dus noodzakelijk, maar ook afstemming op elkaars verschillen en kwaliteiten. Niet iedereen die een uitnodiging gaat maken, zal even visueel ingesteld zijn. Samenwerking is belangrijk! Op pagina 6 en 7 worden leerlingen ook vertrouwd gemaakt met een begrip als 'generale repetitie'. De opdrachten variëren in moeilijkheidsgraad. Ook op deze pagina's zijn sommige opdrachten heel muzikaal, terwijl andere om een visuele verwerking vragen.

Op pagina 8 (leren) wordt achtergrondinformatie gegeven over de oorsprong en het ontstaan van rapmuziek. De voorkennis van leerlingen wordt getoetst door ze te vragen drie bekende rapartiesten te noemen. Daarmee wordt geactualiseerd en gehistoriseerd: er wordt verteld over de oorsprong van rap, maar die oorsprong wordt ook naar het heden gehaald door hedendaagse rapartiesten te laten opnoemen. Ook verwoorden ze hun mening over het genre rap: wat vinden ze er van? Op de pagina staan geen wist-jedatjes, maar die zijn wel op de website te vinden. Daarnaast wordt voor nieuwsgierige leerlingen ook verwezen.

Op pagina 9 (doen) experimenteren leerlingen met voorwerpen die als instrument zouden kunnen dienen. Ze doen proefjes met flessen, rietjes en schaaltes om te kijken welk geluid het voortbrengt. Leerlingen ervaren zo wat er gebeurt door actief bezig te zijn. Vervolgens gebruiken ze deze voorwerpen om mee te spelen met het ritme van de drummer van het Metropole Orkest. Tot slot verbinden leerlingen de voorwerpen met speelmannieren en instrumenten die ze kennen uit het orkest.

Op pagina 10 staat een interview met een leeftijdsgenoot over zijn muziekstijl: rap. Hij vertelt hoe hij op rappen gekomen is en waarin hij zich wil ontwikkelen in de stijl. Omdat de jongen uit het interview ontdekte dat hij kon rappen toen hij thuis rapte op een beat, geeft deze opdracht aanleiding tot een opdracht die leerlingen zelf uit kunnen voeren. De laatste opdracht op pagina 10 daagt leerlingen uit om zelf een drumstel te maken van alledaagse voorwerpen en daarmee een ritme uit Slapeloze nachten te drummen. Bij deze opdracht wordt een verbinding gemaakt die de stof uit Metropole op School een groter bereik geeft: familieleden worden er ook bij betrokken.

Boekje 4 wordt afgesloten met een vooruitblik naar het volgende boekje.

4.4.5 That man

Op de voorkant van het boekje wordt door middel van woordwolken en illustraties duidelijk gemaakt waar het boekje over gaat, welke thema's er naar voren komen. Ook kan een leerling op de voorkant

zijn of haar naam schrijven, zodat het boekje echt een persoonlijk document wordt.

Op de binnenflap wordt aangegeven wat leerlingen in het vorige boekje hebben gedaan. Er wordt beschreven wat ze in dit boekje gaan leren: ze gaan aan de slag met een vrolijk jazznummer. Vervolgens worden de doelen opgenoemd. Leerlingen zien gelijk wat ze weten en kunnen na het doorwerken van het boekje. Dan volgt de legenda.

Het boekje opent met het onderdeel luisteren. Er wordt iets verteld over de artiest, Caro Emerald. In de miniquiz komen begrippen uit het vorige boekje opnieuw aan bod, zoals speelwijze en dj, maar leerlingen worden ook vertrouwd gemaakt met nieuwe begrippen, zoals 'demper'. Daarmee wordt een balans gecreëerd tussen herkenning en nieuwsgierigheid, zodat leerlingen nieuwe opdrachten vol vertrouwen zullen gaan maken. Nauwkeurig luisteren staat in het maken van de miniquiz centraal: leerlingen moeten goed tellen hoe vaak ze het refrein horen.

De laatste vraag geeft aanleiding voor de volgende opdracht op pagina 3, waarin leerlingen een beschrijving van de muziek moeten verbinden met het deel van het muziekstuk (intro, couplet, tussenspel...). In de opdracht staan nieuwe begrippen centraal, zoals 'castagnetten', een term die met behulp van een illustratie en begeleidende tekst verduidelijkt wordt. Op die manier bereikt de nieuwe kennis niet alleen leerlingen die van lezen houden, maar ook leerlingen die een pagina wat globaler of visueler bekijken.

Op pagina 4 (doen) moeten leerlingen verschillen benoemen tussen de originele clip van That man en een filmpje van het Metropole Orkest dat hetzelfde liedje speelt. De opdracht geeft aanleiding tot een vraag over persoonlijke smaak: welke versie vinden ze het best en waarom? Op pagina 4 staat ook een nieuw begrip centraal, namelijk 'scatten'. Leerlingen moeten nauwkeurig luisteren en de scat vertalen in woorden. De opdracht sluit af met een creatieve vraag: leerlingen maken zelf een scat. In een creatievraag kunnen leerlingen laten zien hoe ze hun nieuwe kennis toe kunnen passen.

Pagina 5 (luisteren) gaat over inspiratiebronnen, waarmee grotere verbindingen tussen muziekstukken en -stijlen gemaakt worden. Leerlingen luisteren nauwkeurig naar historische jazzmuziek en schrijven op welke instrumenten ze horen tijdens een specifiek fragment van het stuk. Hierbij komen ook begrippen over de structuur van een muziekstuk terug, net als de namen van instrumenten. Muziek, zang en instrumenten worden hier ook verbonden met dansstijlen (Lindy hop). In de opdracht staat het ontwikkelen van historisch besef centraal: leerlingen zien That man in een breder perspectief. Historiseren en actualiseren staan hier dus centraal: de verbanden in de tijd worden duidelijk gemaakt door de relatie tussen een nieuw en een oud filmpje aan te tonen.

Ook op pagina 6 (leren) heeft de geschiedenis een belangrijke plek. Op deze pagina lezen leerlingen meer over het ontstaan van jazz, waarbij er een verbinding

gelegd wordt met de muziekstijl uit het vorige boekje (rap). De stof wordt persoonlijk doordat leerlingen zelf nagaan op welke muziek zij goed kunnen dansen. In een gatentekst passen leerlingen begrippen die ze nu kennen (bigband, jammen, swing...) toe.

Op pagina 7 (luisteren) wordt het begrip 'bigband' verder uitgewerkt: leerlingen gaan nauwkeurig luisteren welke instrumenten ze horen in de YouTube-filmpjes en verwerken dat in een invuloefening. Hun auditieve ervaring moeten ze omzetten in een grafische verbeelding daarvan, door te kiezen voor een van de visuele akkoorden. Door te luisteren naar muziek en daarbij waar/niet waar-vragen te beantwoorden, breiden leerlingen hun kennis van instrumenten, de overkoepelende categorieën en onderdelen van instrumenten uit. De pagina wordt afgesloten met een smaakvraag: welk instrument zou de leerling het liefst willen bespelen en waarom?

Pagina 8 en 9 (doen) kunnen leerlingen in de Jazzclub kiezen voor het pad dat ze kiezen en de opdrachten die ze uit willen voeren. Leerlingen kunnen klappen op de afterbeat en daarbij tegelijkertijd zingen, een baslijn spelen, een dans in de stijl Lindy hop choreograferen, een videoclip maken of meer te weten komen over de stijl jazz en de bigband. De opdrachten variëren in verwerking, van visueel tot kinesthetisch, en in moeilijkheidsgraad. Zo kan er zowel op het gebied van niveau als op leerstijlen gedifferentieerd worden en worden zowel doeners als denkers, dromers en beslissers met en zonder veel muzikale voorkennis uitgedaagd.

Op pagina 10 (interview) vinden leerlingen een interview met een leeftijdsgenootje dat ze zouden kunnen kennen van televisie. Hij vertelt over zijn favoriete instrument en waarom hij daar zo van houdt en noemt enkele artiesten die hij goed vindt en met wie hij droomt ooit nog te kunnen spelen. Dat geeft aanleiding tot een afsluitende opdracht op deze pagina: welke liedjes uit de jazzstijl vinden de leerlingen het best? Leerlingen worden uitgedaagd om meer informatie op te zoeken door jaartallen te vinden bij de liedjes. Na de gestuurde oefening mogen ze zelf nog een jazznummer uitzoeken dat ze goed vinden, waarmee ze hun muzikale smaak verbreden.

Boekje 5 wordt afgesloten met een vooruitblik naar het volgende boekje.

4.4.6 This is what it feels like

Op de voorkant van het boekje wordt door middel van woordwolken en illustraties duidelijk gemaakt waar het boekje over gaat, welke thema's er naar voren komen. Ook kan een leerling op de voorkant zijn of haar naam schrijven, zodat het boekje echt een persoonlijk document wordt.

Op de binnenflap wordt aangegeven wat leerlingen in het vorige boekje hebben gedaan. Er wordt beschreven wat ze in dit boekje gaan leren: ze gaan bezig met een nummer van de bekende dj Armin van Buuren. Vervolgens worden de doelen opgenoemd. Leerlingen zien direct wat ze weten en kunnen na het doorwerken van het boekje. Dan volgt de legenda.

Pagina 3 (luisteren) opent met informatie over Armin van Buuren en zijn bekende hit This is what it feels like. Na het luisteren van de vertolking van het Metropole Orkest maken leerlingen de miniquiz, waarvoor ze nauwkeurig moeten luisteren om vragen over de structuur van het muziekstuk, de instrumenten, toonlengte en volume te kunnen beantwoorden. Sommige vragen beantwoorden leerlingen in tekst; in een andere vraag staat de visuele verbeelding van muziek centraal. Leerlingen die dit gemakkelijk vinden, worden uitgedaagd de rest van het nummer ook visueel te verbeelden. Daarmee wordt er in de opdracht op het gebied van niveau gedifferentieerd.

Op dezelfde pagina maken leerlingen een vergelijking tussen het origineel van This is what it feels like en de versie van het Metropole Orkest. Ze verwerken in die verschillen ook het begrip 'dance'. Met een smaakvraag over de voor de leerling meest aansprekende versie wordt de pagina afgesloten.

Pagina 4 (leren) gaat over de emotionele betekenis en het effect van muziek. Door middel van een wist-jedatje worden leerlingen vertrouwd gemaakt met het begrip 'muzak'. Ook denken ze na over straatmuzikanten: hebben ze die weleens gezien en zo ja, met welk instrument? Daarmee wordt de opdracht persoonlijk en merken leerlingen dat er eigenlijk overal muziek is. Er wordt bovendien een verbinding gelegd met de leefwereld van leerlingen.

Pagina 5 (leren) gaat verder met de betekenis van muziek. Leerlingen lezen over het sociale aspect van muziek luisteren en gaan voor zichzelf na welke muziek ze op welke plek luisteren. De versies van This is what it feels like die ze gehoord hebben, verbinden ze individueel met een geschikte gelegenheid, die ze moeten onderbouwen. Daarmee personaliseren ze de leerstof, waardoor hun motivatie toeneemt (Ebbens en Ettekoven, 2005). Voor een eigen luisterplek maken leerlingen vervolgens een persoonlijke playlist.

Op pagina 6 (doen) staat de dirigent van het Metropole Orkest centraal. Door naar een filmpje te kijken, vullen leerlingen een gatentekst over de dirigent in. Daarmee verbinden ze visueel opgedane kennis met een talige verwerking daarvan op een toegankelijk niveau: ze moeten de context uit de opdracht herkennen in het filmpje. Namen van instrumenten verbinden leerlingen vervolgens met hun rol in het orkest. Leerlingen moeten dus nauwkeurig luisteren en kijken naar het filmpje.

Pagina 7 (doen) gaat over strijkers. Leerlingen doen meer kennis op over deze instrumentengroep door naar een filmpje te kijken en daarover de goede uitspraken te onderscheiden van de foutieve. Dat maakt deze opdracht toegankelijk, zeker voor beslissers, die veel voldoening zullen halen uit het kiezen van de juiste uitspraak. Leerlingen leren zo op een toegankelijke manier meer over speelwijze, instrumentengroepen en melodie. Daarbij is er een opbouw in de vraagvorm: er wordt van gesloten naar open vragen gewerkt, die meer van de leerling vragen. Ze moeten niet alleen stof en begrippen herkennen, maar ook actief toepassen. De opdracht wordt afgesloten met een smaak-

vraag: bij welke gelegenheid past de muziek uit het filmpje? Daarmee komt ook de sociale en emotionele functie van muziek aan bod.

In de volgende opdracht op pagina 7 staat weer een filmpje centraal, waarbij leerlingen goed kijken en luisteren om zo meer te ontdekken over speelmannieren, geluidseffecten en sfeer. Filmmateriaal helpt ook dyslectische leerlingen veel kennis op te doen, die anders vooral in tekst aangeboden zou worden. Op deze manier kunnen leerlingen met verschillende leerproblemen en diverse leerstijlen kennis opdoen op een manier die bij hen past. De doe-opdrachten worden afgesloten met wist-je-datjes over componeren en een uitdaging: kunnen leerlingen zelf een stukje componeren met behulp van de dirigent op de website?

Pagina 8 en 9 (doen) bestaan uit keuze-opdrachten in 'de Concertzaal'. Leerlingen bepalen zelf hun route. Ze kunnen bijvoorbeeld solo en samen zingen, Italiaanse begrippen uit de muziekwereld opzoeken en presenteren, een eigen concertopstelling ontwerpen, dirigeerbeweging bedenken of meer informatie en filmpjes zoeken over een favoriet instrument.

Op pagina 10 (interview) staat een interview met een jonge dj. Daarin vertelt hij hoe hij muziek maakt en wie zijn voorbeelden zijn. Deze dj maakt zelf muziek, van begin tot eind, en dat is een aanleiding voor de laatste opdracht van het boekje: zelf een nummer componeren, het voorzien van een titel, een artiestennaam en een geschikte gelegenheid. Daarin komen verschillende vaardigheden samen: het zelf creëren van muziek en het gebruiken van muziek als communicatiemiddel.

Boekje 6 wordt afgesloten met De grote Metropole op School Kennisquiz. Begrippen en definities uit eerdere boekjes komen hier opnieuw aan bod. Het boekje sluit af met een evaluatie: leerlingen inventariseren hun muziekwensen. Wat zouden ze nog willen leren, over welke muziekstijl zouden ze meer willen leren en met welke Nederlandse artiest moet het Metropole Orkest een keer optreden? Daarmee blikken ze terug op hun leerproces. Reflectie behoort net als evaluatie tot de metacognitieve vaardigheden (Kunsttheorie Expertisecentrum, z.d.), waarmee leerlingen leemtes in hun kennis signaleren en zichzelf (impliciet) een doel stellen om verder te leren.

De activiteiten in de boekjes zijn als volgt in te delen:

	Boekje 1	Boekje 2	Boekje 3
1	Aanspreken	Aanspreken	Aanspreken
2	Vooruitblikken	Terug- en vooruitblikken	Terug- en vooruitblikken
3	Luisteren	Luisteren	Luisteren
4	Spelen	Leren	Doen
5	Spelen	Leren	Luisteren
6	Doen	Voelen	Doen
7	Doen	Voelen	Doen
8	Vastleggen	Doen	Leren
9	Leren	Doen	Leren
10	Interview (lezen, reflecteren)	Interview (lezen, reflecteren)	Interview (lezen, reflecteren)
11	Vooruitblikken	Vooruitblikken	Vooruitblikken

	Boekje 4	Boekje 5	Boekje 6
1	Aanspreken	Aanspreken	Aanspreken
2	Terug- en vooruitblikken	Terug- en vooruitblikken	Terug- en vooruitblikken
3	Luisteren	Luisteren	Luisteren
4	Doen	Doen	Leren
5	Doen	Luisteren	Leren
6	Doen	Leren	Doen
7	Doen	Luisteren	Doen
8	Leren	Doen	Doen
9	Doen	Doen	Doen
10	Interview (lezen, reflecteren)	Interview (lezen, reflecteren)	Interview (lezen, reflecteren)
11	Vooruitblikken	Vooruitblikken	Afsluiten en evalueren

In het boekje 1 Hey U staat 'spelen' om de toegankelijkheid te vergroten ook in de basisopdrachten meer centraal. In de overige boekjes is steeds een balans gevonden tussen passief en actief bezig zijn. Om leerlingen vertrouwd te maken met een nieuw muziekstuk en een nieuwe muziekstijl, worden ze eerst getraind in nauwkeurig luisteren. Vervolgens komen er opdrachten aan bod waarin 'leren', 'doen' en 'luisteren' centraal staan. Aan het eind van elk boekje is een interview te vinden dat de besproken muziekstijl naar de leerlingen toehaalt, door een leeftijdsgenoot aan het woord te laten. De boekjes eindigen met een vooruitblik naar het volgende boekje.

4.5 Online materiaal

Bij Metropole op School hoort een uitgebreide online omgeving. Per themaboekje zijn daarop filmpjes, weetjes, informatie over artiesten, muzieknoten, songteksten, extra's en tests te vinden. Bovendien kunnen leerlingen hier hun mening geven over muziekstukken.

Het muzikale film- en audiomateriaal maakt de opdrachten in de themaboekjes compleet. Online spelen muzikanten uit het orkest muziek voor en dagen ze de leerlingen uit om mee te spelen. Ook doen ze extra luisteropdrachten met de leerlingen die verder willen oefenen. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld oefenen met muzikale principes als stijgen en dalen. Het webmateriaal is geschikt om samen klassikaal te bekijken, maar kan ook door individuele leerlingen gebruikt worden, bijvoorbeeld voor verdieping.

4.6 Toetsing en beoordeling

Om het leerproces van leerlingen inzichtelijk te maken, kunnen leerkrachten gebruikmaken van de beoordelingsformulieren bij Metropole op School. Met behulp van die formulieren kunnen leerkrachten de lesboekjes beoordelen. Deze beoordeling kan onderdeel zijn van het rapport of het portfolio van de leerling. De opdrachten uit MO-Town (de keuzeopdrachten) kunnen

leerkrachten beoordelen met een tip (wat kan er beter of anders) en twee tops (wat ging er goed). Ook de thuisopdrachten zijn met behulp van het beoordelingsformulier te beoordelen.

De kennis die de leerlingen hebben opgedaan in het werkboekje is te toetsen met de online quiz op twee niveaus. De eerste quiz (op niveau 1) is bedoeld voor alle leerlingen. De quiz op niveau 2 is geschikt voor gevorderde leerlingen (die bijvoorbeeld al een instrument bespelen en verdiepingsopdrachten hebben uitgevoerd).

5. Onderwijskundig concept

Het onderwijskundig concept voor de boekjes sluit naadloos aan bij de identiteit van het Metropole Orkest. In het lesmateriaal wordt vanuit authentiek klinkend materiaal gewerkt naar een bredere blik op muziek, waardoor er met behulp van het muzikale materiaal van het Metropole Orkest gewerkt wordt naar de streefniveaus muziek zoals SLO ze vaststelde. In het materiaal komen de competenties van groep 7/8 uitgebreid aan de orde.

Het onderwijskundig concept achter de boekjes is samengesteld naar de volgende inzichten:

- Een optimale **aansluiting** bij de belevingswereld van jongeren in de leeftijd van 9 tot 13 jaar.
- Een doordachte **mix** van actief bezig zijn met muziek en luisteren naar muziek.
- Een heldere **opbouw** in de boekjes.
- Aansluiten bij het bestaande **culturele veld**.
- Verwerken van **21e eeuwse vaardigheden**.
- Lesmateriaal aanbieden in een passende **vorm**.
- Aansluiten bij verschillende **leerstijlen**.

5.1 Aansluiten bij de belevingswereld

De boekjes (de vormgeving, de opdrachten en de leerinhoud) sluiten steeds aan bij de belevingswe-

reld van de leerlingen. Er wordt gebruikgemaakt van moderne en herkenbare muziek. De opdrachten zijn in een aansprekende vormgeving gegoten (waarover meer in 5.6). Ook de onderwerpen haken in op de interesses van kinderen tussen de 9 en 13 jaar oud. De interviews met leeftijdsgenoten en verwijzingen naar populaire cultuur (The Voice, bijvoorbeeld) zorgen voor transfer tussen de opdrachten en de leefwereld van leerlingen, waardoor hun motivatie vergroot wordt en de relevantie van de lesstof toeneemt (Beter Onderwijs Nederland, 2011).

Daarnaast laat de methode kinderen op een zeer toegankelijke manier met muziek in contact komen. Door slim gebruik te maken van onderwerpen als bodysounds wordt muziek uit de leerling zelf gehaald, waardoor er geen kloof ontstaat tussen de leerstof en de leerling.

5.2 Een doordachte mix

In de opdrachtenboekjes worden verschillende leeractiviteiten gemixt. Leerlingen worden gevraagd te luisteren (passief), te spelen (actief), te leren (passief), te voelen (actief), vast te leggen (actief) en te doen (actief). Hierdoor ontstaat er een mooie mix tussen opdrachten die geschikt zijn voor verschillende leerstijlen. Leerlingen die concreet-praktisch denken, zijn gebaat bij doe-opdrachten. Leerlingen die abstract-theoretisch denken, vinden het juist prettig om na een luisteropdracht zelf aan de slag te gaan (Kaldeway, 2007). Beslissers vinden het leuk om iets vast te leggen, terwijl dromers een opdracht waarin de visualisering van een muziekstuk centraal staat, zullen kunnen waarderen. Het algemene uitgangspunt is dat muziek ervaren moet worden. Dat betekent echter niet dat er alleen praktische opdrachten in de boekjes staan: er staan ook opdrachten in voor leerlingen die liever van een afstandje naar muziek kijken (onder het kopje 'leren'). Het beluisteren van muziek speelt een grote rol in de boekjes, maar ook actief muziek maken komt steeds terug. Dat heeft ook een positievere impact op de hersens van kinderen dan alleen passief luisteren naar muziek (Mieras, 2012).

5.3 Heldere opbouw

Elk boekje begint met een terug- en vooruitblik. Daarin worden ook de doelen van het boekje in de vorm van can do-statements gepresenteerd. Leerlingen krijgen zo een vooruitblik op wat ze gaan doen, zien de context van het boekje en bovendien beklijft de kennis beter omdat van tevoren gespecificeerd is wat er geleerd wordt.

De opbouw varieert per boekje, maar de boekjes komen overeen in het feit dat ze allemaal beginnen met het onderdeel luisteren. Er wordt steeds gestart met klinkend materiaal van het Metropole Orkest. Dat staat in elk boekje centraal en met behulp hiervan worden leerlingen nieuwsgierig gemaakt. Op het onderdeel 'luisteren' volgen opdrachten binnen de domeinen 'spelen', 'doen', 'voelen', 'leren' of 'vastleggen'. Kennis uit vorige opdrachten wordt daarbij steeds meegenomen en op een andere manier toegepast.

Binnen de opdrachten is ook gezorgd voor een doordachte opbouw: leerlingen worden door middel van

toegankelijke vragen naar de stof toe geleid. Dat betekent dat er vaak gestart wordt met meerkeuzevragen of reproductievragen. Vragen van een hoger niveau verlangen bijvoorbeeld toepassing, analyse of creatie van leerlingen (Expertisecentrum Kunsttheorie, z.d.).

5.4 Aansluiten bij het bestaande culturele veld

Er wordt gebruikgemaakt van bestaande muziek van het Metropole Orkest in plaats van speciaal voor deze methode geschreven muziek. Dit authentieke materiaal draagt bij aan de motivatie van leerlingen en de leerresultaten (Taalunieversum, z.d.). Daardoor treedt er een verbinding tussen de school en de maatschappij op, waardoor het geleerde ook buiten de school wordt toegepast (Haanstra, 2011).

Authentiek materiaal vormt in het lesmateriaal de basis voor het leerproces: het nodigt uit om verder onderzocht te worden. De methode is hiermee ook verankerd in de bestaande culturele wereld (Handreiking muziekonderwijs 2020, 2014). Het lesmateriaal maakt effectief gebruik van de bestaande infrastructuur op het gebied van muziek door steeds een andere uitvoering van een populair muziekstuk centraal te stellen. Daarmee wordt dit cultureel erfgoed met behulp van het lesmateriaal beschikbaar gemaakt voor een groot publiek. Leerlingen die meer willen weten over het Metropole Orkest kunnen hun leerproces bovendien na het afronden van het lesmateriaal voortzetten door uitvoeringen van het MO te bezoeken.

5.5 Verwerken van 21e eeuwse vaardigheden

21e eeuwse vaardigheden komen in cultuureducatie ruimschoots aan bod (Windesheim, 2015). Deze vaardigheden zijn:

- Creativiteit: het bedenken van nieuwe ideeën en deze kunnen uitwerken en analyseren.
- Kritisch denken: het kunnen formuleren van een eigen, onderbouwde visie of mening.
- Probleemoplosvaardigheden: het (h)erkennen van een probleem en tot een plan kunnen komen om het probleem op te lossen.
- Communiceren: het efficiënt en effectief overbrengen en ontvangen van een boodschap.
- Samenwerken: het gezamenlijk realiseren van een doel en anderen daarbij kunnen aanvullen en ondersteunen.
- Digitale geletterdheid: het effectief, efficiënt en verantwoord gebruiken van ICT.
- Sociale en culturele vaardigheden: het effectief kunnen leren, werken en met mensen met verschillende etnische, culturele en sociale achtergronden.
- Zelfregulering: het kunnen realiseren van doelgericht en passend gedrag (SLO, z.d.).

Deze vaardigheden komen in het lesmateriaal op verschillende manieren aan bod. De creativiteit van leerlingen wordt gestimuleerd aan de hand van vrije en open opdrachten, maar ook door hen zelf een leerpad te laten kiezen. Leerlingen leren hun creativiteit op verschillende manieren te uiten: zowel beeldend als muzikaal als op het gebied van taal of dans.

Leerlingen geven in de opdrachten niet zomaar hun mening: ze moeten er een argument bij bedenken (een antwoord op de 'waarom'- of 'hoe komt dat'-vraag). Op die manier leren leerlingen kritisch denken. Door de vragen dicht bij hen te houden (door 'smaakvragen' te stellen) blijft het formuleren van een antwoord toegankelijk.

In de boekjes staat muziek als communicatiemiddel centraal. Er wordt bijvoorbeeld benadrukt dat een artiest iets wilde overbrengen met een liedje. Leerlingen wordt gevraagd te deduceren wat een artiest bedoelde. Bovendien formuleren ze zelf een boodschap bij een gegeven emotie of onderwerp, waardoor ze het verpakken van een boodschap (coderen) leren onderscheiden van het decoderen van een boodschap (ontvangen).

In de boekjes zijn veel opdrachten opgenomen waarin leerlingen in groepjes samenwerken. Hierbij zullen leerlingen ondervinden dat ze verschillende ideeën hebben over bijvoorbeeld een choreografie of het aanpakken van een opdracht waarin achtergrondinformatie gezocht wordt. Door leerlingen een duidelijke opdracht te geven, zullen ze doelgericht aan het werk gaan waarbij ze leren om effectief samen te werken.

Muziek laat grenzen vervagen, ook op het gebied van tijd of cultuur. In de opdrachten ontstaat een bredere blik op de maatschappij, door muziek in de tijd te plaatsen. Leerlingen leren daardoor empathie en inlevingsvermogen ontwikkelen voor andere tijden en culturen. Door na de interviews een persoonlijke vraag te stellen, leren leerlingen hun eigen situatie en mening te vergelijken met die van een ander, zonder daaraan een oordeel te verbinden.

Tot slot komt zelfregulering in de opdrachten aan bod: leerlingen leren samen met de leerkracht te bepalen welke opdrachten er wanneer uitgevoerd zullen worden. Dat draagt bij aan metacognitieve vaardigheden als plannen en reflecteren.

De digitale geletterdheid van leerlingen wordt ook gestimuleerd door een uitgebreid online platform dat bij de themaboekjes hoort. Hierop kunnen leerlingen extra's vinden, zoals opdrachten waarbij samengespeeld wordt met een muzikant uit het orkest. Ook zijn er filmpjes, audiofragmenten, quizen en weetjes te vinden.

5.6 Lesmateriaal aanbieden in een passende vorm

Omdat het lesmateriaal geschikt moet zijn voor een jonge doelgroep, moet het materiaal aansluiten bij de leefwereld van de kinderen. Daarom is gekozen voor boekjes (in plaats van een werkboek). Doordat leerlingen hun persoonlijke gegevens op de cover kwijt kunnen, ontstaat na het invullen een soort egodocument dat voor iedereen persoonlijk is. Het lesmateriaal kan daardoor een langer en breder effect hebben: de boekjes zullen bewaard worden en getoond worden aan anderen (ouders, bijvoorbeeld).

De boekjes bieden plaats aan veel verschillende werkvormen en informatiedragers. Leerlingen worden uit-

gedaagd om hun kennis toe te passen en hun mening te geven in invuloefeningen, creatieve opdrachten, quizen en actieve doe-opdrachten. Informatie wordt gegeven in tekstblokken, kaders, lijstjes met tips en cartoons.

In de vormgeving is rekening gehouden met de doelgroep. De boekjes zijn allemaal in andere kleuren vormgegeven om een duidelijk verschil tussen de verschillende boekjes te creëren. De basis voor het kleurengamma is gebaseerd op het logo van het Metropole Orkest. Door de gekleurde vlakken met foto's te combineren, ontstaat een dynamisch geheel. Omdat de kleuren per boekje verschillen, onderscheiden de boekjes zich duidelijk van elkaar. De lettertypes van de tekstblokken en de lijstjes zijn gekozen met het oog op leesbaarheid (ook voor leeszwakke of dyslectische leerlingen). De koppen trekken de aandacht en zetten een speelse sfeer neer. De speelsheid gaat niet ten koste van de leesbaarheid, omdat het lettertype groot is.

Het swingende karakter van het Metropole Orkest komt ook in de boekjes terug: er wordt weinig gewerkt met vaste kaders of indelingen, en veel illustraties en opdrachten staan weliswaar overzichtelijk, maar kriskras over de pagina verspreid. Ook het logo (de ronde bolletjes) is steeds terug te zien, waardoor het karakter van het lesmateriaal en het Metropole Orkest steeds zichtbaar blijft. In de marges van de pagina's zijn steeds abstracte weergaven van muziekinstrumenten te zien, die bijdragen aan het karakter van het boekje en nieuwsgierig maken.

Op de cover van elk boekje kunnen leerlingen hun naam noteren. Dat vergroot het eigenaarschap van de leerling over het leerproces (Ebbens & Ettekoven, 2009). Op de cover is bovendien een grafische weergave te zien van de onderwerpen die in dit boekje aan bod zullen komen. Dat geeft een vooruitblik op de inhoud. De abstracte vorm ervan inspireert leerlingen en maakt het openen van het boekje voor hen aantrekkelijk. Op de voorkant van elk boekje staat de titel van het deel en de naam van de leerlijn, Metropole op School.

De binnenflap toont de cover van het boek in mini-atuurformaat, waardoor er een relatie tussen beide delen aangetoond wordt. Hier worden namelijk de doelen en de onderwerpen in dit boekje genoemd.

Bovenaan elke pagina staat de gevraagde activiteit van de leerlingen ('luisteren', 'leren', 'doen'). Die duiden aan waar de opdrachten over zullen gaan. De illustraties spelen daarin mee, net als de vragen die op veel pagina's gesteld worden. De stippellijntjes zullen leerlingen stimuleren om direct aan de slag te gaan en zelf een antwoord in te vullen.

Met potloden wordt aangegeven dat leerlingen hier een potlood bij de hand moeten hebben omdat ze iets moeten invullen, tekenen of schrijven. Door een play-knopje of een koptelefoon in te voegen, weten leerlingen dat ze nu naar iets gaan luisteren of zelf iets gaan spelen.

Bolletjes met de woorden 'Tip' en 'Extra' plaatsen de opdrachten en de lesboekjes in een breder perspectief: leerlingen worden hier bijvoorbeeld getipt over ander materiaal of alternatieve opdrachten. Bij 'Extra' staan verdiepingsopdrachten of stof tot nadenken.

5.7 Aansluiten bij verschillende leerstijlen en niveaus

Door de diversiteit in opdrachten en onderwerpen een grote rol te laten spelen, sluiten de opdrachten aan bij verschillende leerstijlen. Daarbij is er een onderscheid gemaakt tussen de leerstijlen van Kolb (dromer, denker, doener, beslisser) en andere verschillen, bijvoorbeeld tussen visueel, auditief en kinesthetisch leren. Leerlingen krijgen informatie op verschillende manieren aangeboden: via beeld, geluid en door het te doen. Ook wordt de nieuwe kennis op verschillende manieren getoetst: door reproductie, toepassing en door het inzicht aan te spreken. Door het grote verschil in voorkennis (sommige leerlingen bespelen al een instrument) zijn de boekjes ook ingericht op differentiatie. Met muzieknootjes worden gemakkelijke en lastigere opdrachten aangegeven. Leerlingen kunnen daardoor altijd aan de slag met een passende opdracht.

6. Doelgroep van de lessenserie

De doelgroep van het materiaal van *Metropole op School* bestaat uit basisschoolleerlingen. De boekjes voor groep 7/8 zijn geschikt voor leerlingen tussen de 10 en 12 jaar. De boekjes borduren voort op het materiaal dat gemaakt is voor groep 1/2, 3/4 en 5/6. Door de vormgeving aan te passen, aan te sluiten bij de competenties per leerjaar zoals SLO die geformuleerd heeft, passende muziek te kiezen en leerlingen op verschillende niveaus te zelfstandig te laten werken of met stof bezig te laten zijn, is *Metropole op School* geschikt gemaakt voor alle leeftijdsgroepen in het primair onderwijs.

7. Materiaal

Het materiaal van de leerlijn bestaat per leerjaar uit diverse onderdelen:

- Zes themaboekjes
- Een digitaal platform met video- en geluidsmateriaal, verdiepingsopdrachten, extra opdrachten, beoordelingsmateriaal
- Docentenhandleidingen per boekje

Literatuurlijst

Beter Onderwijs Nederland (z.d.). Realistisch rekenen en transfer. Gedownload van <http://www.beteronderwijsnederland.nl/content/realistisch-rekenen-en-transfer> op 4 februari 2015.

DOOR! (z.d.) Masterplan Muziekonderwijs Limburg. Gedownload van <http://www.nieuwenor.nl/nieuws/102> op 4 februari 2015.

Ebbens, E., Ettekoven, S. (2009) *Effectief leren*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.

Expertisecentrum kunsttheorie (z.d.). De herziene taxonomie van Bloom. Gedownload van http://www.expertisecentrum-kunsttheorie.nl/cms_data/data/bloom.pdf op 4 februari 2015.

Fluxus (z.d.). Muziek Maakt School. Gedownload van <http://www.fluxus.nl/13-onderwijs/169-muziek-maakt-school> op 4 februari 2015.

Green, L. (2005). De waarde van populaire muziek voor andere muziekgenres in het muziekonderwijs op school. *Cultuur + Educatie* 31 (11), 64 - 90.

Haanstra, F. (2011). Authentieke kunsteducatie. Een stand van zaken. *Cultuur + Educatie* 31 (11), 8 - 38.

Handreiking muziekonderwijs (2014). Rijksoverheid. Gedownload van www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/rapporten/2014/10/24/handreiking-muziekonderwijs-2020/handreiking-muziekonderwijs-2020.pdf op 4 februari 2015.

Kaldeway, J. (2007). Leerstijlen, dan wel denkstijlen als uitgangspunt voor vakdidactische ontwikkeling. *Levende Talen Tijdschrift* 8 (1), 11 - 22.

Kernvisie Methode (z.d.). *Leerstijlen*. Gedownload van <http://www.kernvisiemethode.nl/onderwijs/leerstijlen-onderwijs> op 6 februari 2015.

Kolb, D. (1978). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. New Jersey: Prentice Hall.

Metropole op School (z.d.). Leerlijn Metropole op School. Gedownload van <http://www.metropoleopschool.nl/> op 8 februari 2015.

Metropole Orkest (z.d.). Het Metropole Orkest. Gedownload van <http://www.mo.nl/het-orkest/> op 4 februari 2015.

Metropole Orkest (z.d.). Businessplan Metropole Orkest. Gedownload van <http://www.mo.nl/wp/wp-content/uploads/2014/04/Businessplan-MO.pdf> op 4 februari 2015.

Mieras, M. (2012). Wat muziek doet met kindersensen. Jeugd Cultuur Nederland Fonds. Gedownload van <http://www.mieras.nl/live/links/muziek%20en%20kinderhersen.pdf> op 4 februari 2015.

SLO (z.d.). Blooms taxonomie, stimulerend signaleren, informatiepunt onderwijs en talentontwikkeling (SLO). Utrecht: SLO. Gedownload van <http://talentstimuleren.nl/thema/stimulerend-signaleren/rijke-leeractiviteiten/bloom> op 4 februari 2015.

SLO (z.d.). Digitale geletterdheid. Utrecht: SLO. Gedownload van <http://www.slo.nl/downloads/documenten/digitale-geletterdheid-en-21e-eeuwse-vaardigheden.pdf> op 4 februari 2015.

SLO (z.d.). Kunstzinnige oriëntatie in het primair onderwijs. Utrecht: SLO. Gedownload van <http://kunstzinnigeorientatie.slo.nl> op 4 februari 2015.

SLO (z.d.). Zone van naaste ontwikkeling. Utrecht: SLO. Gedownload van <http://www.slo.nl/primair/themas/jongekind/lexicon/Zone/> op 4 februari 2015.

Van Schilt-Mol, T., Mariën, H. Van Vijfeijken, M. en Broekmans, A. (2012). Muziekeducatie in het primair onderwijs. Een kwantitatieve en kwalitatieve verkenning van de stand van zaken. *Muziek Telt*. Gedownload van <http://www.orkestindeklas.nl/2826/nl/muziekeducatie-in-het-primair-onderwijs> op 4 februari 2015.

Studiekring (z.d.). Verschillende leerstijlen, verschillende manieren van leren: studietips. Utrecht: Studiekring. Gedownload van <http://www.studiekring.nl/studietips/verschillende-leerstijlen-verschillende-manieren-van-leren> op 4 februari 2015.

Taalunieversum (z.d.). Authentiek materiaal in de klas. Gedownload van http://taalunieversum.org/agenda/440/authentiek_materiaal_in_de_klas/ op 4 februari 2015.

Universiteit van Nederland (z.d.). Muziek maakt slim. Gedownload van <http://www.muzeekmaaktslim.nl/onderzoeken.html> op 4 februari 2015.

Van Tetering, M. en Wassink, L. (2014). Een wetenschappelijk overzicht: positieve effecten van muziekonderwijs op de maatschappij en bedrijven. Maastricht: Unipartners.

Windesheim (z.d.). Cultuureducatie helpt kinderen bij verwerven 21e eeuwse vaardigheden. Gedownload van <http://www.windesheim.nl/over-windesheim/nieuws/2015/januari/cultuureducatie-helpt-kinderen-bij-verwerven-21e-eeuwse-vaardigheden/> op 4 februari 2015.

Colofon

De leerlijn *Metropole op School* is ontwikkeld voor het Metropole Orkest door Young Crowds. Niets uit de uitgaven behorende bij de leerlijn (print & digitaal) mag worden gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van Metropole Orkest. De inhoud is auteursrechtelijk beschermd.

Medewerkers Metropole Orkest Marc Altink, Friederike Darius, Pieter Hunfeld, Jolien Plat en alle musici van het Metropole Orkest. **Medewerkers Young Crowds** Henriëtte van der Mark, Roland Pelle, Claudia Lagermann (eindredacteur), Lisa van Bennekom (muziekredacteur, fotografie), Elleke Bijsterveld en Anna Daalmeijer (muziekdeskundigen), Françoise Giesen en Sigrid Leeuwerik (onderwijsdeskundigen), Annemarie Dekker (online specialist), Mans Kuipers (corrector), Yvette van Diepen, Tom van Staveren en Mariska Schotman (art directors), Jasper Symons (illustraties), Just Justa (fotografie), Sanne Buur (traffic).